YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

21 päivänä syyskuuta 2006 *

Asiassa C-167/04 P,

jossa on kyse yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 5.4.2004,

JCB Service, edustajinaan avocat E. Morgan de Rivery ja avocat E. Friedel,

valittajana,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään A. Whelan, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris ja G. Arestis (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.10.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.12.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Valituksellaan JCB Service -yhtiö vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan kokonaan tai osittain Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-67/01, JCB Service vastaan komissio, 13.1.2004 antaman tuomion (Kok. 2004, s. II-49; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi osittain JCB Servicen kanteen, jolla tämä vaati kumottavaksi EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia COMP. F.1/35.918 – JCB) 21.12.2000 tehdyn komission päätöksen 2002/190/EY (EYVL 2002, L 69, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen [81] ja [82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus), joka on annettu 6.2.1962 (EYVL 1962, 13, s. 204; jäljempänä asetus N:o 17), 2 artiklan mukaan Euroopan yhteisöjen komissio voi niiden yritysten tai yritysten yhteenliittymien hakemuksesta, joita asia koskee, vahvistaa, ettei sillä hallussaan olevien tietojen perusteella ole aihetta ryhtyä toimenpiteisiin EY 81 artiklan 1 kohdan tai EY 82 artiklan nojalla tietyn sopimuksen, päätöksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan suhteen.

3 Saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos komissio hakemuksen perusteella tai omasta aloitteestaan toteaa, että EY 81 tai EY 82 artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä yritykset, joita asia koskee, lopettamaan tällaisen rikkomisen.

4 Asetuksen N:o 17 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että EY 81 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetut sopimukset, päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka syntyvät tämän asetuksen tultua voimaan ja joiden osalta osapuolet hakevat EY 81 artiklan 3 kohdan soveltamista, on ilmoitettava komissiolle.

5 Komission asetuksen N:o 27 (6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ensimmäinen täytäntöönpanoasetus), joka on annettu 3.5.1962 (Hakemusten ja ilmoitusten muoto, sisältö ja muut yksityiskohdat) (EYVL 1962, 35, s. 1118), sellaisena kuin se on muutettuna 26.7.1968 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1133/68 (EYVL L 189, s. 1; jäljempänä asetus N:o 27), 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään, että asetuksen N:o 17 2 artiklassa tarkoitettu, EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamista koskeva hakemus ja asetuksen N:o 17 4 artiklassa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä A/B-lomakkeella ja että hakemuksessa ja ilmoituksessa on oltava lomakkeessa pyydetyt tiedot.

6 Asetuksen N:o 17 sakkoja koskevassa 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

"_ _

2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen [81] artiklan 1 kohtaa tai [82] artiklaa; taikka

b) rikkovat jotakin 8 artiklan 1 kohdan nojalla määrättyä velvoitetta.

Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto.

_ _

5. Edellä 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua sakkoa ei määrätä toimista:

a) jotka suoritetaan komissiolle tehdyn ilmoituksen jälkeen ja ennen perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan soveltamisesta tehtyä päätöstä, jos toimet kuuluvat ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin _ _"

7 Komission 14.1.1998 antamassa tiedonannossa, jonka otsikkona on "Suuntaviivat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa" (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat), todetaan muun muassa seuraavaa:

"– – suuntaviivoissa esitettyjen periaatteiden tarkoituksena on varmistaa komission päätösten avoimuus ja objektiivisuus suhteessa yrityksiin kuin myös yhteisöjen tuomioistuimeen; samalla vahvistetaan lainsäätäjän komissiolle jättämä liikkumavara harkintavallalle, jonka perusteella komissio voi määrätä sakoksi enintään 10 prosenttia yrityksen kokonaisliikevaihdosta. Tätä liikkumavaraa on kuitenkin sovellettava yhtenäisen ja syrjimättömän politiikan linjan mukaisesti, joka vastaa kilpailusääntöjen rikkomisen estämiselle asetettuja tavoitteita.

Sakon uusi laskutapa perustuu tästedes jäljempänä esitettyyn kaavaan, joka pohjautuu perusmäärään, jota korotetaan raskauttavien olosuhteiden perusteella ja alennetaan lieventävien olosuhteiden perusteella."

8 Suuntaviivojen 1 kohdan mukaan sakon perusmäärä määritetään rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella; ne ovat ainoat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa vahvistetut perusteet.

9 Rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on näiden samojen suuntaviivojen mukaan otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja laajuus asian kannalta merkityksellisillä maantieteellisillä markkinoilla.

10 Tämän osalta kyseisten suuntaviivojen 1 A kohdassa rikkomiset jaetaan vakavaa vähäisempiin, vakaviin ja erittäin vakaviin rikkomisiin. Erittäin vakavien rikkomisten osalta samassa kohdassa täsmennetään, että kyseessä ovat pääasiassa hintakartellit tai markkinoiden jakaminen horisontaalisin rajoituksin tai muut menettelyt, jotka vaikuttavat sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan, kuten muiden sulkeminen pois kansallisilta markkinoilta tai monopolia vastaavassa asemassa toimivien yritysten määräävän aseman väärinkäyttö.

11 Rikkomisen keston osalta suuntaviivojen 1 B kohdassa erotetaan toisistaan lyhytaikainen rikkominen (yleensä alle yksi vuosi), joka ei aiheuta sakon perusmäärän lisäystä, keskipitkän ajan kestävä rikkominen (yleensä yhdestä viiteen vuotta) sekä pitkäaikainen rikkominen (yleensä yli viisi vuotta), jonka osalta sakon lisäys voidaan vahvistaa 10 prosentiksi vuotta kohden rikkomisen vakavuuden perusteella määrätystä määrästä.

12 Suuntaviivojen 2 kohdassa todetaan, että perusmäärää voidaan korottaa raskauttavien olosuhteiden perusteella, joita ovat esimerkiksi yrityksen muihin yrityksiin kohdistamat kostotoimet, joiden tarkoituksena on saada ne noudattamaan päätöksiä laittomista menettelyistä. Suuntaviivojen 3 kohdan mukaan perusmäärää voidaan myös alentaa erityisten lieventävien olosuhteiden perusteella.

Tosiseikat

13 JCB Service on Englannin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka omistaa Transmissions and Engineering Services Netherlands BV -niminen yhtiö. Sen suoraan tai välilliseen omistukseen ja määräysvaltaan kuuluvat JCB-konsernin yhtiöt; konsernissa on 28 yhtiötä, kuten JC Bamford Excavators, JCB Sales, JCB SA, JCB Germany ja JCB Spain. JCB-konserni tuottaa ja pitää kaupan maanrakennuskoneita, maansiirto- ja rakennuslaitteita, maatalouskoneita sekä näiden eri tuotteiden varaosia.

14 JCB-konsernin jakeluverkosto on järjestetty kansallisesti siten, että sillä on yksi tytäryhtiö kussakin jäsenvaltiossa (Belgian kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta ja Alankomaiden kuningaskunta) tai yksinoikeudella toimiva maahantuoja.

15 Kaksi JCB-konserniin kuuluvaa yhtiötä (JC Bamford Excavators ja JCB Sales) teki kesäkuussa 1973 asetuksen N:o 27 nojalla laaditun A/B-lomakkeen mukaisesti komissiolle ilmoituksen useista jakelua koskeneista vakiosopimuksista, jotka oli tarkoitus tehdä konserniin sidoksissa olleiden jakelijoiden tai pääjälleenmyyjien kanssa. Nämä sopimukset koskivat yhteismarkkinoihin kuuluvia jäsenvaltioita paitsi Ranskan tasavaltaa. JCB-konserniin kuuluvat yhtiöt ilmoittivat myös sopimuksista, joita sovellettiin muissa, sittemmin Euroopan unionin jäsenvaltioiksi tulleissa valtioissa, nimittäin Helleenien tasavallassa, Espanjan kuningaskunnassa, Itävallan tasavallassa, Portugalin tasavallassa, Suomen tasavallassa ja Ruotsin kuningaskunnassa, tai Euroopan talousalueen (ETA) jäsenvaltioiksi tulleissa valtioissa, nimittäin Islannin tasavallassa ja Norjan kuningaskunnassa.

16 Kyseiset sopimukset rekisteröitiin komissiossa 30.6.1973.

17 Komission kilpailun pääosasto ilmoitti JCB Salesille 27.10.1975 päivätyllä kirjeellä, että ilmoitetuissa sopimuksissa oli useita EY 81 artiklan määräysten vastaisia rajoituksia, ja vaati niiden muuttamista. Komissio keskittyi tarkastelemaan niitä sopimuksia, jotka koskivat yhteismarkkinoita, ja ilmoitti muiden sopimusten osalta, etteivät ne näyttäneet olevan omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

18 Kilpailun pääosaston edustajien ja JCB Servicen 18.12.1975 pitämässä kokouksessa JCB Service esitti muutetut versiot sopimuksista, jotka koskivat Ison-Britannian ja

Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa ja muita tosiseikkojen tapahtuma-aikaan yhteismarkkinoille kuuluneita jäsenvaltioita paitsi Ranskan tasavaltaa.

19 Kirjeellä, joka oli päivätty 13.1.1976, komissio ilmoitti vastaanottaneensa kyseiset uudet sopimusversiot ja ilmoitti JCB Salesille, että tietyt aikaisemmin osoitetut yhteensoveltumattomat kohdat oli ratkaistu mutta että toisia oli vielä jäljellä. Lisäksi se pyysi täsmennyksiä useista sopimusehdoista.

20 JCB Sales vastasi tähän pyyntöön 11.3.1976 päivätyllä kirjeellä ja toimitti yksityiskohtaisia tietoja niistä jäljelle jääneistä yhteensoveltumattomista kohdista, jotka komissio väitti 13.1.1976 päivätyssä kirjeessään sopimuksista tunnistaneensa.

21 Lisäksi 18.3.1976 pidetyssä kokouksessa JCB Service esitti komissiolle tiettyjä lisätietoja toimittamatta kuitenkaan uutta versiota kyseisistä sopimuksista.

22 Samana päivänä JCB Service toimitti myös kopion sopimuksesta, jonka se oli tehnyt ranskalaisen tytäryhtiönsä JCB SA:n kanssa ja joka oli jo ilmoitettujen sopimusten kaltainen.

23 JCB-konsernin ilmoituksia koskeva asia pysyi ennallaan 6.3.1980 asti, jolloin JCB Sales toimitti komissiolle Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneiden jakelijoiden kanssa tehdyn vakiosopimuksen, jolla korvattiin vuosina 1973 ja 1975 ilmoitetut sopimukset, joiden voimassaolo oli päättynyt, ja johon oli kyseisen yhtiön mukaan tehty vain pieniä muutoksia.

24 JCB Sales toimitti 29.12.1995 päivätyllä kirjeellä komissiolle toisen Yhdistyneen kuningaskunnan jakelijoiden kanssa tehdyn vakiosopimuksen, jolla oli tarkoitus korvata vuonna 1980 ilmoitettu sopimus.

25 Kumpaakaan edellä mainittua sopimusta ei ilmoitettu komissiolle A/B-lomakkeella, eikä komissio reagoinut niihin.

26 Tribunal de commerce de Paris (Ranska) hylkäsi 11.12.1995 antamallaan tuomiolla osittain JCB Servicen Ranskassa toimineen tytäryhtiön, JCB SA:n, vilpillistä kilpailua koskeneen kanteen, jonka tämä yhtiö, joka ilmoitti olevansa yksinoikeudella JCB-konsernin tuotteiden maahantuoja Ranskassa, oli nostanut 28.11.1990 Central Parts SA -nimistä yhtiötä (jäljempänä Central Parts) vastaan, joka hankki itselleen Yhdistyneestä kuningaskunnasta kyseisen konsernin tuotteiden varaosia myydäkseen ne edelleen Ranskassa. JCB SA oli väittänyt Central Partsin käyttäneen luvatta JCB-liiketunnusta ja mainintaa "valtuutettu jakelija". Cour d'appel de Paris (Ranska) kumosi myöhemmin kyseisen tuomion 8.4.1998 antamallaan tuomiolla sillä perusteella, että Central Parts oli harjoittanut JCB SA:ta vastaan vilpillistä kilpailua.

27 Central Parts teki 15.2.1996 komissiolle kantelun, joka koski JCB Grande-Bretagne -nimisen yhtiön kauppatapoja tuotteidensa jakelussa.

28 Tarkistaakseen käytössään olevat tiedot ja täydentääkseen niitä komissio suoritti JCB Servicen, sen ranskalaisen tytäryhtiön JCB SA:n sekä kahden Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivan jakelijan, Altrinchamiin sijoittautuneen Gunn JCB Ltd:n ja Leicesteriin sijoittautuneen Watling JCB Ltd:n, tiloissa tarkastuksen asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan nojalla.

29 Komissio osoitti 24.3.1998 JCB Bamford Excavatorsille ensimmäisen väitetiedoksiannon, jossa ei otettu huomioon vuonna 1973 tehtyä sopimusten ilmoitusta, mitä kyseinen yhtiö korosti ensin väitetiedoksiantoon 6.7.1998 antamissaan kirjallisissa huomautuksissa ja sitten ollessaan komission yksiköiden kuultavana 16.10.1998.

30 JCB Servicelle osoitettiin 30.7.1999 toinen väitetiedoksianto, jossa otettiin kyseinen vuoden 1973 ilmoitus huomioon ja johon JCB Bamford Excavators vastasi kirjallisilla lausumilla 13.12.1999 ja sitten suullisilla lausumilla, kun sitä kuultiin tammikuussa 2000.

Riidanalainen päätös ja menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

31 Komissio teki riidanalaisen päätöksen 21.12.2000. Palautettuaan mieleen nyt käsiteltävänä olevan asian kannalta merkitykselliset tosiseikat komissio lausui ensinnäkin siitä, olivatko JCB Service ja sen tytäryhtiöt rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa (riidanalaisen päätöksen 137–196 perustelukappale).

32 Tämän osalta komissio tutki, oliko riidanalaisten sopimusten tarkoituksena ollut rajoittaa tai vääristää kilpailua tai oliko niistä seurannut, että kilpailu rajoittuu tai vääristyy. Arvioituaan kyseisten sopimusten ja menettelytapojen rajoittavan tarkoituksen ja rajoittavan vaikutuksen kokonaisuutena komissio katsoi, että käsiteltävänä olevassa asiassa oli kyseessä kansallisten markkinoiden eristäminen ja ehdoton alueellinen suoja. Otettuaan huomioon JCB Servicen ja sen tytäryhtiöiden aseman kyseessä olevilla markkinoilla ja niiden rajoitusten todellisen luonteen, jotka merkitsevät useiden jäsenvaltioiden välisten markkinoiden eristämistä ehdottoman alueellisen suojan ja hintojen vahvistamisen avulla, komissio täsmensi, että kilpailun rajoittaminen ja sen todennäköiset vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ovat tuntuvia.

33 Erityisesti sen osalta, onko riidanalaisten sopimusten tarkoituksena rajoittaa tai vääristää kilpailua tai seuraako niistä, että kilpailu rajoittuu tai vääristyy, komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 140 perustelukappaleessa, että JCB Service ja sen viralliset jakelijat ovat noudattaneet sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden erityisenä tarkoituksena on rajoittaa kilpailua jäsenvaltioissa tai joista seuraa, että kilpailu rajoittuu jäsenvaltioissa EY 81 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Kyseiset sopimukset ja menettelytavat ovat osa laajempaa sopimusta, joka rajoittaa kilpailua kyseisessä artiklassa tarkoitetulla tavalla ja jolla säännellään JCB-konsernin koneiden ja varaosien jakelua Euroopan yhteisössä.

34 Nämä osatekijät, joita komission mukaan ei ole tarpeen määritellä tarkemmin sopimuksiksi tai yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi, koska ne kuuluvat EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, ovat seuraavat:

– JCB-konsernin virallisia jakelijoita koskeva kielto tai rajoitus myydä tuotteita niille osoitetun alueen ulkopuolelle, varsinkin yhteisön muihin jäsenvaltioihin; kielto tai rajoitus kattaa aktiivisen ja passiivisen myynnin kuluttajille ja valtuutetuille tai valtuuttamattomille jälleenmyyjille

– huoltopalkkion määrääminen myyntitoiminnalle, jota viralliset jakelijat harjoittavat oman vastuualueensa ulkopuolella, varsinkin muissa jäsenvaltioissa

– ainakin Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettu "Multiple Deal Trading Support" -korvausjärjestelmä, jonka mukaan jakelijoille myönnettävät alennukset riippuvat myynnin määräpaikasta ja koskevat vain myyntiä kuluttajille

– jälleenmyynti- tai vähittäishintojen taikka -alennusten määrittäminen tavaroille, joita JCB-konsernin viralliset jakelijat ostavat tältä konsernilta jälleenmyyntiin

– virallisille jakelijoille määrätty velvollisuus ostaa JCB-konsernin valmistamat koneet ja varaosat jälleenmyyntiin yksinomaan JCB-konsernilta, mikä estää erityisesti ostot muissa jäsenvaltioissa toimivilta jakelijoilta.

35 Sopimusten eri osatekijöiden rajoittavasta tarkoituksesta ja rajoittavasta vaikutuksesta kokonaisuutena komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 180 perustelukappaleessa, että JCB-konsernin koneita ja varaosia koskevat hinta- ja tuottoerot jäsenvaltioiden välillä tarjoavat selityksen sille, miksi JCB-konserni ja osa sen virallisista jakelijoista pyrkivät jakamaan kansallisia markkinoita ja määräämään yhteismarkkinoilla sovellettavat jälleenmyyntihinnat tai -alennukset siten, että ostajia estetään hyötymästä suurista hintaeroista yhteisössä.

36 Kyseisen päätöksen 181 perustelukappaleessa komissio täsmensi, että JCB-konsernin ja sen virallisten jakelijoiden väliseen sopimukseen sisältyvien kilpailunrajoitusten yhdistelmällä pyritään johdonmukaisesti jakamaan yhteismarkkinoilla sijaitsevia kansallisia markkinoita ehdottoman alueellisen suojan luomiseksi.

37 Riidanalaisen päätöksen 182 perustelukappaleessa komissio katsoi, että sovellettavia alennuksia koskevat järjestelyt ja myyntikatteen nostaminen mahdollisimman suureksi, mikä oli JCB-konsernin ja Yhdistyneen kuningaskunnan virallisten jakelijoiden tavoite, ovat luonteeltaan toimenpiteitä, jotka vääristävät ja yhdenmukaistavat markkinahintoja eri alueilla. Komission mukaan rinnakkaiskaupan harjoittajien kanssa kilpailevien ranskalaisten jakelijoiden JCB-konsernilta saamalla tuella on vastaavia vaikutuksia.

38 Toisaalta komissio totesi riidanalaisen päätöksen 185 perustelukappaleessa, että se, että alueen vapaana oleminen on asetettu JCB-konsernin viralliseksi jakelijaksi pääsyn ennakkoedellytykseksi ja sitä rajoittavaksi tekijäksi, ei ole suoraan yhteydessä tarjottavan palvelun laatuun. Jakelija, joka on sijoittautunut alueelle, jolla toimivan virallisen jakelijan toimintaan JCB-konserni on kokonaisuudessaan tyytyväinen, ei voi päästä tämän konsernin jakelijaksi potentiaalisista tai todellisista ansioistaan riippumatta. Tämä rajoitus aiheuttaa sen, että jakelijoiden lukumäärää – ja niiden suunnalta tulevaa kilpailua – rajoitetaan asettamalla oman alueen saaminen jakelijaksi pääsyn edellytykseksi. Tämä JCB-konsernin valikoivassa jakelujärjestelmässä sovellettava rajoitus, joka ei perustu laadullisiin kriteereihin eikä koske yhtäläisesti kaikkia potentiaalisia jälleenmyyjiä, voi kuulua EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

39 Riidanalaisen päätöksen 187 perustelukappaleen mukaan Yhdistyneen kuningaskunnan virallisia jakelijoita, joita estetään myymästä uusia koneita valtuuttamattomille jälleenmyyjille, vaaditaan lisäksi maksamaan huoltopalkkio myyntitoiminnasta oman alueensa ulkopuolella. Tämän maksun tarkoituksena on JCB-konsernin huoltopalvelustandardien pitäminen korkeina samalla, kun paikallisille jakelijoille on korvattava muiden jakelijoiden myymien koneiden huoltopalveluista aiheutuvat kustannukset.

40 Riidanalaisen päätöksen 188 perustelukappaleen mukaan näistä syistä voidaan todeta, että koneiden suoraa tai välillistä myyntiä valtuuttamattomille jälleenmyyjille muissa jäsenvaltioissa koskevan kiellon tavoitteena ei ole pelkästään korkeiden huoltopalvelustandardien varmistaminen ja että kiellolla on joko kilpailua rajoittava tavoite tai vaikutus.

41 Riidanalaisen päätöksen 189 perustelukappaleen mukaan oman alueen ulkopuolista myyntiä rajoittavan alueellisen yksinoikeuden ja valikoivuuslausekkeiden markkinoita jakava vaikutus on sitäkin suurempi, kun niihin yhdistetään seuraavien kolmen rajoituksen yhteisvaikutus, nimittäin verkon sisäisten ristikkäistoimitusten kieltä-

minen tai rajoittaminen, oman alueen ulkopuolella tapahtuvasta myynnistä veloitettava huoltopalkkio ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa käytössä oleva "Multiple Deal Trading Support" -järjestelmä.

42 Näin ollen komissio katsoi ensinnäkin riidanalaisen päätöksen 191 perustelukappaleessa, että sopimuksen eri osien rajoittavat tavoitteet tai vaikutukset täydentävät toisiaan estämällä tai rajoittamalla tuontia tai vientiä JCB-konsernin jakeluverkossa tai sen ulkopuolella ehdottoman alueellisen suojan luomiseksi. Valikoivan jakelun (eli valtuuttamattomille jälleenmyyjille suunnattua myyntiä koskevan kiellon) yhdistämisellä JCB-konsernin jakelusopimuksissa edellä mainittuihin kolmeen rajoitusluokkaan, muihin sellaisiin rajoituksiin, jotka yhdenmukaistavat keinotekoisesti hintoja ja alennuksia eri alueilla, ja passiivista myyntiä rajoittavaan aluesuojaan on selkeästi kilpailua rajoittava tavoite eli yhteisön kansallisten markkinoiden jakaminen. Näin ollen toimenpiteet kuuluvat EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

43 Toiseksi komissio tutki EY 81 artiklan 3 kohdassa määrättyjen edellytysten täyttymisen ja katsoi niiden jääneen täyttymättä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa (riidanalaisen päätöksen 197–222 perustelukappale).

44 Kolmanneksi komissio totesi, ettei sille ole toimitettu todisteita EY 81 artiklan rikkomisen lopettamisesta ja että JCB-konserni kiistää tällaisen rikkomisen, ja siksi se katsoi riidanalaisen päätöksen 224 perustelukappaleessa asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti, että JCB-konsernia on vaadittava lopettamaan kyseinen rikkominen.

45 Lopuksi komissio lausui määrättävästä sakosta. Tämän osalta ja ennen sakosta lausumista komissio totesi riidanalaisen päätöksen 228 perustelukappaleessa, että ainoastaan ne sopimukset, jotka ilmoitettiin 30.6.1973 A/B-lomakkeella, oli ilmoitettu asianmukaisesti. Näin ollen se katsoi, että niitä muita sopimuksia, jotka oli ilmoitettu komissiolle käyttämättä kyseistä lomaketta, ei voida ottaa huomioon sovellettaessa asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohtaa.

46 Määrättävän sakon suuruuden osalta komissio palautti mieleen riidanalaisen päätöksen 247 perustelukappaleessa, että komission on otettava huomioon rikkomisen vakavuus ja sen kesto ja että lisäksi se ottaa huomioon mahdolliset raskauttavat ja lieventävät seikat.

47 Tämän osalta ja ensinnäkin rikkomisen vakavuudesta komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 251 perustelukappaleessa, että rikkomiset olivat "erittäin vakavia", ja määräsi tämän perusteella sakon määräksi 25 miljoonaa euroa.

48 Rikkomisen kestosta komissio totesi sitten kyseisen päätöksen 252 perustelukappaleessa, että todisteiden mukaan rikkomisen eri osatekijät ovat olleet voimassa vuosina 1988–1998.

49 Näin ollen komissio täsmensi riidanalaisen päätöksen 253 perustelukappaleessa, että 11 vuoden pituista jaksoa, jonka aikana on sovellettu vähintään yhtä näiden sopimusten tai käytäntöjen osatekijöistä, on pidettävä pitkänä jaksona. Sitten komissio katsoi kyseisen päätöksen 254 perustelukappaleessa, että rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella lasketun sakon perusmääräksi oli vahvistettava 38 750 000 euroa.

50 Lopuksi komissio otti huomioon yhden raskauttavan olosuhteen, nimittäin jakelijalle oman alueen ulkopuolisesta myynnistä kostotoimenpiteenä määrätyn seuraamuksen, ja korotti määräämäänsä sakkoa 864 000 eurolla täsmentäen kyseisen päätöksen 257 perustelukappaleessa, että huomioon otettavia lieventäviä seikkoja ei ole. Näin ollen sakon kokonaismäärä, jonka komissio määräsi asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla, oli 39 614 000 euroa.

51 Edellä esitetyn jälkeen riidanalainen päätös sisältää erityisesti seuraavat artiklat:

"1 artikla

JCB Service ja sen tytäryhtiöt ovat rikkoneet EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa tekemällä valtuutettujen jakelijoiden kanssa sopimuksia tai sopimalla kyseisten jakelijoiden kanssa yhdenmukaistetuista menettelytavoista, joiden tavoitteena on rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla kansallisten markkinoiden jakamiseksi ja täyden suojan tarjoamiseksi yksinoikeudellisilla alueilla, joiden ulkopuolella valtuutetut jakelijat eivät saa harjoittaa aktiivista myyntitoimintaa, ja jotka sisältävät seuraavat osatekijät:

a) rajoitukset, jotka koskevat Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin, Ranskan ja Italian valtuutettujen jakelijoiden harjoittamaa passiivista myyntitoimintaa sekä myyntiä valtuuttamattomille jakelijoille, kuluttajille tai yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolelle ja varsinkin muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille valtuutetuille jakelijoille;

b) toimituslähteitä koskevat rajoitukset, joita sovelletaan Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden tekemiin sopimustavaroiden hankintoihin ja jotka estävät jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset;

c) Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa toimivien valtuutettujen jakelijoiden soveltamien jälleenmyyntialennusten tai -hintojen vahvistaminen;

d) huoltopalkkion määrääminen muihin jäsenvaltioihin suuntautuvalle myynnille, jota valtuutetut jakelijat harjoittavat Yhdistyneen kuningaskunnan yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolelle, JC Bamford Excavators Ltd:n tai muiden JCB Servicen tytäryhtiöiden aloitteesta ja niiden määräämien hinta-asteikkojen mukaan, mikä merkitsee jakelijoiden saaman korvauksen asettamista riippuvaiseksi myynnin maantieteellisestä määräpaikasta; sekä

e) alennusten peruuttaminen sen mukaan, harjoitetaanko myyntitoimintaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa yksinoikeudellisilla alueilla vai niiden ulkopuolella ja pääsevätkö valtuutetut jakelijat, joiden alueella sopimustuotteita käytetään, asiasta sopimukseen myyntiä harjoittavien valtuutettujen jakelijoiden kanssa, mikä asettaa jakelijoille maksettavan korvauksen riippuvaiseksi myynnin maantieteellisestä määräpaikasta.

2 artikla

Näistä syistä JC Bamford Excavators Ltd:n 30 päivänä kesäkuuta 1973 jättämä poikkeuslupahakemus hylätään.

3 artikla

JCB Servicen ja sen tytäryhtiöiden on lopetettava edellä 1 artiklassa tarkoitetut rikkomiset tämän päätöksen tiedoksi antamisen jälkeen. JCB Servicen tai sen tytäryhtiöiden ja erityisesti JC Bamford Excavators Ltd:n on kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta

a) ilmoitettava valtuutetuille jakelijoilleen yhteisössä, että ne voivat harjoittaa passiivista myyntiä kuluttajille ja valtuutetuille jakelijoille;

b) muutettava valtuutettujen jakelijoidensa kanssa tekemiään sopimuksia joko sallimalla passiivinen myynti valtuuttamattomille jakelijoille muiden valtuutettujen jakelijoiden yksinoikeudellisilla alueilla sekä aktiivinen ja passiivinen myynti valtuuttamattomille jakelijoille näiden omilla alueilla tai antamalla valtuutetuille jakelijoille lupa aktiiviseen ja passiiviseen myyntiin muille valtuutetuille jakelijoille, kuluttajille tai niiden asianmukaisesti valituille edustajille yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolella;

c) muutettava italialaisten ja ranskalaisten valtuutettujen jakelijoidensa kanssa tekemiään sopimuksia sallimalla sopimustavaroiden hankinta muilta valtuutetuilta jakelijoilta yhteisössä ja ilmoitettava tästä muutoksesta kaikille valtuutetuille jakelijoille yhteisössä;

d) ilmoitettava valtuutetuille jakelijoilleen yhteisössä, että sen tytäryhtiöiden valtuutetuille jakelijoille esittämät huoltopalkkiopyynnöt ilman todisteita siitä, etteivät kyseiset jakelijat ole päässeet sopimukseen palkkioista, ovat pätemättömiä eikä niitä ole syytä ottaa huomioon;

e) ilmoitettava valtuutetuille jakelijoilleen Yhdistyneessä kuningaskunnassa, että 'Multiple Deal Trade Support' -järjestelmän mukaisia alennuksia myönnetään siitä riippumatta, tapahtuuko myynti jakelijoiden alueella vai sen ulkopuolella tai onko kyseisellä oman alueen ulkopuolisella alueella toimivien jakelijoiden kanssa tehty sopimus asiasta; sekä

f) lähetettävä komissiolle toisinnot edellä mainitusta kirjeenvaihdosta ja muutetuista sopimuksista.

4 artikla

JCB Servicelle määrätään 39 614 000 euron sakko edellä 1 artiklassa tarkoitetuista rikkomisista, lukuun ottamatta Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettuja valtuuttamattomille jakelijoille suuntautuvaa myyntiä koskevia rajoituksia, joista ei määrätä sakkoa."

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.3.2001 toimittamallaan kannekirjelmällä (asia T-67/01) JCB Service vaati EY 230 artiklan nojalla ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti saman päätöksen osittaista kumoamista ja samalla sille määrätyn sakon alentamista.

53 Valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 1 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen 1 artiklan c–e alakohdan ja 3 artiklan d ja e alakohdan. Lisäksi se alensi valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohdassa 30 miljoonaan euroon sen sakon määrän, joka JCB Servicelle oli määrätty riidanalaisen päätöksen 4 artiklassa. Lopuksi kyseisen tuomiolauselman 4 kohdassa JCB Servicen kanne hylättiin muilta osin.

Asianosaisten vaatimukset ja menettely yhteisöjen tuomioistuimessa

54 Valituksessaan JCB Service vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa koko valituksenalaisen tuomion, koska siinä rikotaan yhteisön oikeutta loukkaamalla JCB Servicen puolustautumisoikeuksia

– kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin yhtäältä siinä hyväksytään väite Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin, Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden harjoittaman passiivisen myyntitoiminnan yleisestä rajoittamisesta sekä väite Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneiden jakelijoiden toimituslähteiden rajoittamisesta, jotka estivät jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset, ja siltä osin kuin toisaalta siinä määrätään JCB Servicelle sakko näistä väitetyistä kilpailusääntöjen rikkomisista

– ratkaisee itse lopullisesti asian T-67/01 yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan nojalla ja siis kumoaa kokonaan tai osittain riidanalaisen päätöksen ja täyttä harkintavaltaansa käyttäen kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa JCB Servicelle määräämän 30 miljoonan euron suuruisen sakon tai alentaa sen määrää

– velvoittaa komission yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan mukaisesti korvaamaan valittajalle sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa että yhteisöjen tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut

– toissijaisesti, mikäli yhteisöjen tuomioistuin ei itse ratkaise käsiteltävänä olevaa asiaa, määrää, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin, ja palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi yhteisöjen tuomioistuimen antaman tuomion mukaisesti.

55 Komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 115 artiklan 1 kohdan nojalla 23.6.2004 esittämässään vastineessa, jossa se myös teki valituksenalaisesta tuomiosta vastavalituksen, että yhteisöjen tuomioistuin

– hylkää koko valituksen

– kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä alennettiin sakkoa määrällä, joka oli määrätty raskauttavan olosuhteen huomioon ottamiseksi (864 000 euroa), ja tämän osalta korottaa valituksenalaisessa tuomiossa vahvistettua sakkoa vastaavalla määrällä

– velvoittaa JCB Servicen korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

56 JCB Service pyysi 26.7.2004 päivätyllä kirjeellä yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 117 artiklan 1 kohdan mukaisesti lupaa toimittaa vastauskirjelmä.

57 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentti antoi 5.8.2004 tekemällään päätöksellä luvan toimittaa vastauskirjelmä, jossa JCB Service pysytti päävalitusta koskevat vaatimuksensa ja vaati yhteisöjen tuomioistuinta hylkäämään vastavalituksen.

Päävalitus

58 Valituksenalaisen tuomion kumoamiseen tähtäävien vaatimustensa tueksi JCB Service esittää kolme valitusperustetta. Ensimmäiseksi se väittää puolustautumisoikeuksiaan loukatun; toisen valitusperusteen mukaan EY 81 artiklaa on rikottu, ja kolmannen valitusperusteen mukaan asetuksen N:o 17 15 artiklaa on rikottu.

Ensimmäinen valitusperuste

59 Ensimmäinen valitusperuste jakautuu kahteen osaan. JCB Service väittää yhtäältä, että komissiossa käyty menettely kesti liian kauan, mikä loukkasi JCB Servicen puolustautumisoikeuksia, ja että toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti kunnioittamatta JCB Servicen oikeutta siihen, että siihen sovelletaan syyttömyysolettamaa. Kummassakin näistä osista esitetään lisäksi erillisiä väitteitä.

Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa

60 On todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palautti valituksenalaisen tuomion 36 kohdassa aluksi mieleen yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön, jonka mukaan kohtuullisen ajan noudattaminen kilpailupolitiikkaa koskevissa hallintomenettelyissä on yhteisön oikeuden yleinen periaate, jonka noudattamista yhteisöjen tuomioistuimet valvovat (ks. yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok. 2002, s. I-8375, 167–171 kohta).

61 Toiseksi ja ennen JCB Servicen esittämistä argumenteista lausumista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin erotti valituksenalaisen tuomion 37 kohdassa toisistaan kyseessä olevat kaksi hallintomenettelyä eli yhtäältä vuonna 1973 ilmoitettujen sopimusten käsittelyn, joka päätettiin riidanalaisen päätöksen 2 artiklalla, jossa poikkeuslupahakemus hylättiin, ja toisaalta vuonna 1996 tehdyn kantelun tutkinnan, jonka päätelmät sisältyvät riidanalaisen päätöksen päätösosan muihin artikloihin, jotka koskevat kilpailusääntöjen rikkomista.

62 Vuoden 1973 ilmoitusta seuranneesta menettelystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 38 kohdassa, että komissio lopetti ilmoitettujen sopimusten käsittelyn vuonna 1992 päätöstä tekemättä ja että vasta JCB Bamford Excavatorsin ensimmäiseen väitetiedoksiantoon antama vastaus sai vastaajan käsittelemään kyseiset sopimukset uudelleen kantelun tutkinnan yhteydessä.

63 Valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että "sillä, että kyseistä menettelyä jatkettiin 27 vuotta, rikottiin hallinnon velvollisuutta tehdä päätös ja päättää aloitettu menettely kohtuullisessa ajassa", mutta se täsmensi, että "vaikka tämä rikkominen onkin valitettavaa, se ei voinut vaikuttaa poikkeuslupahakemuksen hylkäämisen laillisuuteen eikä myöskään kilpailusääntöjen rikkomisen toteamista koskevan menettelyn säännönmukaisuuteen".

64 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 40 kohdassa, että kohtuullisen ajan periaatteen loukkaaminen, jos se voidaan näyttää toteen, oikeuttaa kumoamaan kilpailua koskevan hallintomenettelyn päätteeksi tehdyn päätöksen vain, jos se samalla merkitsee kyseessä olevan yrityksen puolustautumisoikeuksien loukkaamista. Kun ei ole näytetty toteen, että liian pitkän ajan kuluminen olisi vaikuttanut kyseessä olevien yritysten kykyyn puolustautua tehokkaasti, kohtuullisen ajan periaatteen loukkaaminen ei vaikuta hallintomenettelyn pätevyyteen.

65 Valituksenalaisen tuomion 42 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi myös, että JCB Service ei väittänyt, että asian käsittelyn pituus olisi johtanut johonkin erityiseen menettelyä koskevaan säännönvastaisuuteen, vaan se ainoastaan korosti, että komission toiminta oli osoitus huonosta asian hoidosta. Vuonna 1973 tehtyjen ilmoitusten jälkeen kulunut aika ei siis ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan voi vaikuttaa mitenkään kumoamisvaatimusten käsittelyyn.

66 Komissiolle 15.2.1996 tehdyn kantelun tutkinnasta puolestaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 43 kohdassa, että menettelyn kokonaiskesto, eli neljä vuotta, kymmenen kuukautta ja kuusi päivää, ei vaikuta liian pitkältä, kun otetaan huomioon asian monimutkaisuus – asia koskee useita jäsenvaltioita ja sisältää viisi kilpailusääntöjen rikkomista koskevaa väitettä – ja toisen väitetiedoksiannon laatimisen tarve.

67 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 45 kohdassa, että JCB Service ei väittänyt, että se, että komissio ei JCB Servicen mukaan tutkinut kantelua kohtuullisessa ajassa, olisi käsiteltävänä olevassa asiassa johtanut puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi, että "kuten istunnossa vahvistettiin, JCB Service vain väittää, että menettelyn pituus osoittaa komission toimineen puolueellisesti ja hoitaneen asiaa huonosti ja että tämän takia riidanalainen päätös on lainvastainen. Näin ollen on todettava, ilman että on tarpeen lausua siitä, kestikö kantelun tutkinta liian kauan, että kanneperusteesta, sellaisena kuin se on esitetty, ei voi seurata, että riidanalaisen päätöksen päätösosa olisi kumottava kokonaan tai osittain."

68 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa, että JCB Servicen esittämä kanneperuste ei ole omiaan vaikuttamaan riidanalaisen päätöksen laillisuuteen poikkeuslupahakemuksen eikä myöskään kilpailusääntöjen rikkomisen osalta ja että se on tehottomana hylättävä.

69 JCB Service väittää ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ensimmäisen perusteen, joka oli esitetty riidanalaisesta päätöksestä nostetun kanteen tueksi ja jonka mukaan komissio oli jättänyt noudattamatta velvollisuuttaan toimia kohtuullisessa ajassa, lausumatta puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta, johon JCB Service oli kuitenkin nimenomaisesti vedonnut. JCB Service väittää lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen jättäessään ottamatta huomioon puolustautumisoikeuksien objektiivista loukkausta, joka JCB Servicen mukaan johtuu jo sen toteamisesta, että menettely kesti kokonaisuudessaan ilmiselvästi liian kauan.

70 Tämän osalta on palautettava mieleen, että kuten valituksenalaisen tuomion 32 ja 33 kohdasta ilmenee, JCB Service väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että komissio jätti noudattamatta kohtuullisessa ajassa toimimista koskevaa velvollisuuttaan, joka seuraa sekä yhteisön oikeuden yleisestä periaatteesta että Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaleesta. JCB Servicen mukaan sen jakelujärjestelmää koskevat sopimukset oli ilmoitettu jo 30.6.1973, ja komissio päätti tämän menettelyn 27 vuotta myöhemmin hylkäämällä poikkeuslupahakemuksen. Lisäksi kyseinen yhtiö väittää, että kilpailusääntöjen rikkomista koskeva menettely, joka oli aloitettu Central Partsin tekemän kantelun johdosta, kesti lähes viisi vuotta, mikä myös on kohtuuton aika.

71 On todettava, että toisin kuin JCB Service väittää, tämä vetosi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa melko yleisesti puolustautumisoikeuksiensa loukkaamiseen, joka JCB Servicen mukaan liittyy molempien hallintomenettelyjen (sopimusten ilmoittaminen ja kilpailusääntöjen rikkominen) liian pitkään kestoon, täsmentämättä kuitenkaan konkreettisesti, miten sen kykyä puolustaa kantaansa kussakin vaiheessa olisi loukattu jommassakummassa menettelyssä.

72 Erityisesti ilmoitusmenettelyn osalta JCB Service arvosteli vain sitä, että tämä menettely kesti liian kauan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 39 kohdassa perustellusti, että pelkästään se seikka, että komissio ei tee sopimuksen ilmoittamisen jälkeen päätöstä kohtuullisessa ajassa, ei voi johtaa kyseisen päätöksen lainvastaisuuteen.

73 Tämä pelkkä viivästyminen ei myöskään vahingoittanut JCB Servicen etuja. On nimittäin todettava, että vuonna 1973 tapahtuneen sopimusten ilmoittamisen jälkeen ja koko sen ajan, joka kului aina riidanalaisen päätöksen tekemiseen saakka, JCB Serviceen sovellettiin asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan säännöksiä.

74 Siitä riidanalaisen päätöksen osasta, jossa todettiin EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen ja määrättiin JCB Servicelle sakko, on palautettava mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti sitä, että JCB Service vain väitti, että menettelyn pituus olisi osoittanut komission toimineen puolueellisesti ja hoitaneen asiaa huonosti ja että näin ollen tämä olisi riittänyt osoitukseksi riidanalaisen päätöksen lainvastaisuudesta.

75 On siis todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut päättelynsä rikkomatta yhteisön oikeutta ja vääristelemättä JCB Servicen argumentteja.

76 JCB Service kuitenkin väittää, että siltä on evätty oikeus riitauttaa komission passiivisuus EY 232 artiklan mukaisella laiminlyöntikanteella ja joka tapauksessa oikeus puolustaa kantaansa kaikkia komission virheellisiä näkemyksiä vastaan ilmoituksen tekijän ja komission välisessä menettelyllisessä vuoropuhelussa ja kilpailusääntöjen rikkomista koskevassa menettelyssä.

77 Vaikka oletettaisiinkin, että JCB Service voi vedota edellä mainittuihin argumentteihin yhteisöjen tuomioistuimessa, on täsmennettävä, että sen puolustautumisoikeuksien käyttämistä ei voi haitata se pitkä aika, joka kului vuonna 1973 tapahtuneen sopimusten ilmoittamisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välillä. Tänä aikana nimittäin JCB Servicella oli mahdollisuus yhtäältä nostaa laiminlyöntikanne komissiota vastaan, jotta tämä lausuisi riidanalaisesta poikkeuslupahakemuksesta, ja toisaalta ilmoittaa komissiolle A/B-lomakkeella ne sopimukset tai menettelytavat, joissa se oli mukana. Näin ei kuitenkaan tehty nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

78 Tästä seuraa, että JCB Service ei missään tapauksessa voi väittää, että sen puolustautumisoikeuksia olisi loukattu ilmoitusmenettelyn yhteydessä.

79 Kilpailusääntöjen rikkomista koskevasta menettelystä on todettava, että JCB Service ei ole esittänyt yhtään konkreettista perustelua sen osoittamiseksi, että sen puolustautumisoikeuksia olisi loukattu, kun komission yksiköt käsittelivät Central Partsin tekemää kantelua. JCB Service ei ole myöskään riitauttanut yhteisöjen tuomioistuimessa niitä perusteluja, joilla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi JCB Servicen kanneperusteen, jonka mukaan komissio ei kunnioittanut JCB Servicen oikeutta saada tutustua puolustautumisensa kannalta hyödylliseen asiakirja-aineistoon.

80 Näin ollen tämä argumentti on hylättävä, ja JCB Servicen esittämä ensimmäinen väite on todettava perusteettomaksi.

81 Toiseksi JCB Service väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen arviointivirheen, kun se ei pitänyt virheellisenä erottelua, jonka komissio oli riidanalaisessa päätöksessä tehnyt ilmoitusmenettelyn ja kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn välillä. JCB Servicen mukaan tällainen erottelu on täysin perusteeton ja tähtää sen kielteisen vaikutuksen kiistämiseen, joka päätöksentekoprosessin liiallisella kestolla oli koko kyseessä olevaan asiaan.

82 On todettava, että vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei nimenomaisesti tehdäkään eroa ilmoitusmenettelyn ja kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn välillä, kyseisestä päätöksestä ilmenee selvästi, että komission arviointi koskee erikseen poikkeuslupahakemusta ja kilpailusääntöjen rikkomista koskevaa menettelyä.

83 Ensinnäkin on huomattava siitä riidanalaisen päätöksen osasta, joka koskee vuoden 1973 poikkeuslupahakemuksen hylkäystä, että kyseisen päätöksen 197–222 perustelukappaleesta ilmenee selvästi, että ennen poikkeuslupahakemuksen hylkäystä

komissio tutki, voitiinko tällainen poikkeuslupa myöntää EY 81 artiklan 3 kohdan nojalla tai tämän artiklan soveltamiseksi annettujen niiden asetusten nojalla, joita ovat perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinmyyntisopimusten ryhmiin 22 päivänä kesäkuuta 1983 annettu komission asetus (ETY) N:o 1983/83 (EYVL L 173, s. 1), perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalvelua koskevien sopimusten ryhmiin 28 päivänä kesäkuuta 1995 annettu komission asetus (EY) N:o 1475/95 (EYVL L 145, s. 25; jäljempänä asetus N:o 1475/95) ja EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 22 päivänä joulukuuta 1999 annettu komission asetus (EY) N:o 2790/1999 (EYVL L 336, s. 21).

84 Sama pätee riidanalaisen päätöksen siihen osaan, jossa kilpailusääntöjen rikkominen todetaan. Kuten nimittäin riidanalaisen päätöksen 140–170 perustelukappaleesta ilmenee, komission arviointi perustuu täysin selvästi niihin JCB Servicen sopimuksiin tai näiden sopimusten niihin lausekkeisiin, joita ei ilmoitettu asianmukaisesti eli asetuksessa N:o 27 säädetyllä A/B-lomakkeella. Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee lisäksi, että komissio otti huomioon sellaisen JCB Servicen toiminnan, joka ei liittynyt vuonna 1973 ilmoitettuihin sopimuksiin.

85 Tältä osin JCB Service kuitenkin väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja nyt vireillä olevassa menettelyssä, että vaikka vuonna 1973 ilmoitettujen sopimusten myöhemmät muutokset ilmoitettiinkin komissiolle ilman A/B-lomaketta, ne oli nyt käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden perusteella otettava huomioon ja niihin oli sovellettava asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan säännöksiä.

86 Tällainen väite on joka tapauksessa hylättävä. On nimittäin palautettava mieleen, että edellä mainitun A/B-lomakkeen käyttäminen on pakollista, ja se muodostaa välttämättömän ennakkoedellytyksen ilmoituksen asianmukaisuudelle (ks. yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3125, Kok. Ep. V, s. 355, 61 ja 62 kohta).

87 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi siis perustellusti valituksenalaisen tuomion 41 kohdassa kilpailusääntöjen rikkomisen toteamisesta tehdyn päätöksen osalta, että tämän päätöksen perustaksi on tarkoin jätetty valitsematta sellaiset seikat, joista on tehty ilmoitus, ja siinä pyritään osoittamaan, että ne käytännöt, joihin JCB Servicen väitetään syyllistyneen, poikkeavat ilmoitettujen sopimusten määräyksistä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi samoin perustellusti, että se, että sopimuksista ilmoitettiin jo kauan sitten, ei voi vaikuttaa sen kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn säännönmukaisuuteen, joka perustuu muihin kuin ilmoitettuihin seikkoihin.

88 Lopuksi on todettava komission JCB Servicelle määräämästä sakosta, että riidanalaisesta päätöksestä ja erityisesti sen 227 ja 228 perustelukappaleesta ilmenee täysin selvästi, että vuoden 1973 sopimuksia, joista tehtiin ilmoitus asetuksessa N:o 27 säädettyjen ehdottomien vaatimusten mukaisesti, ei otettu huomioon, kun komissio arvioi määrättävän sakon määrää.

89 Edellä esitetystä seuraa, että JCB Servicen esittämä toinen väite on hylättävä ja että ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on näin ollen todettava perusteettomaksi.

Ensimmäisen valitusperusteen toinen osa

90 On täsmennettävä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin palautti mieleen valituksenalaisen tuomion 50 kohdassa, että syyttömyysolettaman periaate on osa yhteisön oikeusjärjestystä ja että sitä sovelletaan kilpailusääntöjen rikkomista koskeviin menettelyihin, joiden kohteena ovat yritykset ja jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen (asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4287, 149 ja 150 kohta ja asia C-235/92 P, Montecatini v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4539, 175 ja 176 kohta).

91 Tämän oikeuskäytännön valossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 53 kohdassa, että pelkästään se, että komissio antoi kaksi väitetiedoksiantoa, ei voi riittää syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamisen osoittamiseen.

92 Samassa kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi, että komissiota voitaisiin mahdollisesti syyttää yleisestä kyseessä olevan yrityksen syyllisyyden olettamisesta ainoastaan, mikäli ne tosiseikat, joista komissio tekee riidanalaisessa päätöksessään ratkaisun, eivät saisi tukea komission esittämistä todisteista.

93 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti huomioon myyntiyksikön päällikön 16.5.1995 päivätyn tiedotteen, joka lähetettiin JCB-konserniin kuuluvien yhtiöiden johtajille ja jossa ilmoitettiin, että rinnakkaistuonnin kielto olisi vastoin komission päätöksiä ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, ja totesi valituksenalaisen tuomion 54 kohdassa, että JCB Service ei voi väittää olleensa tietämätön yhteisön kilpailuoikeuden vaatimuksista, mistä on sitä paitsi osoituksena se, että JCB Service teki sopimuksistaan ilmoituksen heti, kun Yhdistynyt kuningaskunta oli liittynyt yhteisöön.

94 Samassa yhteydessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 55 kohdassa Berkeley JCB:n 13.4.1995 JCB Salesille lähettämän kirjeen osalta, että tässä kirjeessä todetaan, että kyseinen jakelija voisi saada yhteydenottoja sekä loppukäyttäjiltä että myyntiedustajilta, ja se lisäsi, että vaikka oletettaisiinkin, että komissio tulkitsi kyseistä lausetta virheellisesti todetessaan riidanalaisessa päätöksessä, että kyseisessä lauseessa tarkoitettiin ulkomaisia loppukäyttäjiä ja niiden asianmukaisesti nimettyjä edustajia, tällainen mahdollinen virheellisyys ei olisi sinällään osoitus puolueellisesta asenteesta vaan ilmentäisi korkeintaan huonoa asiakirjan ymmärtämistä.

95 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 56 kohdassa cour d'appel de Paris'n 8.4.1998 antaman tuomion ja tribunal de commerce de Nîmesin (Ranska) 22.6.1999 antaman tuomion osalta, että se, että

asetuksen N:o 17 soveltamista koskevaan menettelyyn liittyvän kantelun tekijä saattoi toimia moitittavasti, mistä se on oikeuden päätöksellä tuomittu, ei vaikuta mitenkään niiden kilpailusääntöjen rikkomisten tosiasiallisuuteen, joista JCB Serviceä syytetään ja jotka kaiken lisäksi ovat kyseisen kantelun tekijän toiminnasta erillisiä.

96 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 58 kohdassa sen keskustelun nauhoituksesta, joka käytiin 6.11.1996 valtuutetun jakelijan Watling JCB:n toimitiloissa kilpailun pääosaston toimihenkilöiden ja kyseisen jakelijan vastuuhenkilöiden välillä, että JCB-konsernin ja yhden sen valtuutetun jakelijan välisten suhteiden kuvauksesta, joka perustuu kyseiseen keskusteluun, ei ilmene selvästi yhtään sellaista seikkaa, joka voisi toimia negatiivisena tai positiivisena näyttönä siitä, että jakeluverkoston menettelytavoilla rikottiin kilpailusääntöjä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan sellainen väite ei näytä mahdolliselta, että komissio jätti kyseisen asiakirjan kilpailusääntöjen rikkomista koskevien seikkojen tutkintansa ulkopuolelle voidakseen poistaa todisteen, joka puhui syyttömyyden puolesta.

97 JCB Servicen mukaan valituksenalainen tuomio loukkaa syyttömyysolettaman periaatetta, joka edellyttää, että kaikki näyttöä koskeva kohtuullinen epäily on ratkaistava syytetyn eduksi. Tämän osalta JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki ilmeisiä arviointivirheitä, koska se ei noudattanut velvollisuuttaan ottaa huomioon tiettyjä JCB Servicen esittämiä todisteita ja tutkia ne muiden todisteiden yhteydessä voidakseen nojautua vankan, täsmällisen ja yhtenäisen näytön kokonaisuuteen. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin asiattomasti hylkäsi tai jätti huomiotta näytön, joka JCB Servicen mukaan vahvistaa komission loukanneen syyttömyysolettaman periaatetta.

98 Erityisesti JCB Service väittää ensinnäkin, että kahden väitetiedoksiannon laatimiseen perustunut tämän asian käsittely osoittaa komission puolueellisuuden, minkä perusteella syyttömyysolettaman periaatetta on siis loukattu. Näin ollen JCB Service katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen

tuomion 53 kohdassa virheellisesti, että pelkästään se, että komissio antoi kaksi väitetiedoksiantoa, ei voi riittää sen osoittamiseen, että kyseistä periaatetta ei ole noudatettu nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

99 Tämän osalta on huomattava, että sitä, että komissio laatii väitetiedoksiannon, ei missään tapauksessa voida pitää näyttönä kyseessä olevan yrityksen syyllisyyden olettamisesta. Jos asia ei olisi näin, tämän alan minkä tahansa menettelyn aloittaminen olisi mahdollisesti omiaan loukkaamaan syyttömyysolettaman periaatetta.

100 Lisäksi on palautettava mieleen, että ensimmäisessä väitetiedoksiannossa ei otettu huomioon vuoden 1973 ilmoitusta, minkä JCB Service totesi 6.7.1998 tästä tiedoksiannosta esittämissään kirjallisissa huomautuksissa ja myöhemmin ollessaan 16.10.1998 komission yksiköiden kuultavana. Komissio siis antoi toisen väitetiedoksiannon JCB Servicen esittämien huomautusten jälkeen juuri tässä yhteydessä ja korjatakseen ensimmäisen väitetiedoksiannon laiminlyönnit.

101 Tästä seuraa, että toisin kuin JCB Service väittää nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, kahden perättäisen väitetiedoksiannon laatiminen edellisessä kohdassa mainitussa yhteydessä ei missään tapauksessa voi olla seikka, joka osoittaisi syyttömyysolettaman periaatetta loukatun.

102 Näin ollen JCB Servicen esittämä ensimmäinen väite on hylättävä perusteettomana.

103 Toiseksi JCB Service arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, ettei tämä hylännyt niitä komission arviointeja, jotka perustuivat JCB Servicen sisäisiin asiakirjoihin, kuten Berkeley JCB:n 13.4.1995 JCB Salesille lähettämään kirjeeseen, 16.5.1995 päivättyyn tiedotteeseen ja Watling JCB:n kanssa 6.11.1996 käydyn keskustelun selostukseen. JCB Servicen mukaan komissio tutki nämä asiakirjat puolueellisesti jättäen JCB Servicen syyttömyyden puolesta puhuvat seikat huomiotta ja olettaen tämän syylliseksi.

104 Tässä yhteydessä JCB Service väittää myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti komission tavoin virheellisesti huomiotta tietyt kansallisten tuomioistuinten tai viranomaisten ratkaisut, jotka olivat osoituksena JCB Servicen tekemien sopimusten pätevyydestä ja niiden täytäntöönpanosta, eli cour d'appel de Paris'n 8.4.1998 antaman tuomion, tribunal de commerce de Nîmesin 22.6.1999 antaman tuomion, Ranskan conseil de la concurrencen 20.7.2001 tekemän päätöksen ja Irish Competition Authorityn 22.9.1994 tekemän päätöksen.

105 Heti aluksi on todettava, että vaikka JCB Service vetoaakin muodollisesti arviointi- tai perusteluvirheisiin, se pyrkii tosiasiassa kyseenalaistamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittaman tosiseikkojen arvioinnin ja erityisesti riitauttamaan sellaisten tiettyjen tosiseikkojen ja asiakirjojen todistusarvon, jotka saivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsomaan, ettei komissio toiminut JCB Serviceä kohtaan puolueellisesti.

106 Tältä osin on palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 225 artiklasta ja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen toisaalta määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on määrittänyt asian tosiseikaston tai arvioinut sitä, yhteisöjen tuomioistuin on EY 225 artiklan nojalla toimivaltainen harjoittamaan tämän tosiseikaston oikeudelliseen luonnehdintaan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sen pohjalta tekemiin oikeudellisiin päätelmiin kohdistuvaa valvontaa (ks. asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417, 23 kohta ja asia C-551/03 P, General Motors v. komissio, tuomio 6.4.2006, Kok. 2006, s. I-3173, 51 kohta).

107 Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa määrittää asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään arvioida sitä selvitystä, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Silloin, kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. em. asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 24 kohta; asia C-40/03 P, Rica Foods v. komissio, tuomio 14.7.2005, Kok. 2005, s. I-6811, 60 kohta; em. asia General Motors v. komissio, tuomion 52 kohta ja asia C-397/03 P, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, Kok. 2006, s. I-4429, 85 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

108 On muistutettava myös siitä, että tällaisen vääristyneellä tavalla huomioon ottamisen on ilmettävä toimitetusta aineistosta selvästi ilman, että on tarpeen ryhtyä uudelleen arvioimaan tätä tosiseikastoa ja selvitystä (em. asia General Motors v. komissio, tuomion 54 kohta).

109 On todettava, että valituksenalaisen tuomion 54–59 kohtaan sisältyvä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama arviointi muodostaa sellaisen tosiseikkojen arvioinnin, jota ei voida riitauttaa muutoksenhaussa, koska JCB Service ei ole osoittanut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi vääristellyt sille esitetyn aineiston sisältöä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin tutki ainoastaan, voitiinko sitä, miten komissio käsitteli kyseistä näyttöä, pitää puolueellisena, ja katsoi sitten, ettei se tässä tapauksessa ollut puolueellista.

110 Näin ollen nämä ensimmäiset argumentit, jotka JCB Service on esittänyt toisen väitteen yhteydessä, on jätettävä tutkimatta.

111 JCB Service vetoaa myös tämän toisen väitteen yhteydessä Ranskan conseil de la concurrencen 20.7.2001 tekemään päätökseen ja Irish Competition Authorityn 22.9.1994 tekemään päätökseen, joita se pitää itselleen myönteisinä.

112 Edellisessä kohdassa mainituista päätöksistä ensimmäisen osalta on todettava, että vaikka oletettaisiinkin, että siihen voidaan vedota nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, se tehtiin riidanalaisen päätöksen jälkeen. Näin ollen se ei yksinään voi kyseenalaistaa valituksenalaisen tuomion lainmukaisuutta eikä myöskään riidanalaista päätöstä.

113 Irish Competition Authorityn tekemästä päätöksestä puolestaan on huomattava, että siihen ei vedottu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamisen yhteydessä.

114 Näin ollen on katsottava, että jos asianosaisella olisi oikeus esittää ensi kertaa vasta yhteisöjen tuomioistuimessa vaatimuksilleen perusteita ja perusteluja, joihin hän ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vedonnut, asianosaisella olisi oikeus laajentaa yhteisöjen tuomioistuimessa, jonka toimivalta muutoksenhakuasioissa on rajoitettu, kannettaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsiteltyyn asiaan nähden. Yhteisöjen tuomioistuin on siten valitusasioissa toimivaltainen tutkimaan ainoastaan oikeudellisen ratkaisun, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista ja perusteluista (ks. asia C-266/97 P, VBA v. VGB ym., tuomio 30.3.2000, Kok. 2000, s. I-2135, 79 kohta).

115 Näin ollen myös ne JCB Servicen väitteet, jotka perustuvat Irish Competition Authorityn tekemään päätökseen, on jätettävä tutkimatta.

116 Edellä esitetystä seuraa, että JCB Servicen esittämä toinen väite on jätettävä tutkimatta.

117 Lopuksi JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti valituksenalaisessa tuomiossa asiattomasti huomiotta tietyt todisteet, jotka osoittivat syyttömyysolettaman periaatetta loukatun, nimittäin 2.6.1997 lähetetyn faksin ja JCB Salesin markkinointijohtajan 26.1.1996 laatiman muistion.

118 Kyseisestä 26.1.1996 laaditusta muistiosta on huomattava, että siihenkään ei Irish Competition Authorityn edellä mainitun päätöksen tavoin vedottu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamisen yhteydessä, ja kuten tämän tuomion 114 kohdasta ilmenee, kyseiseen muistioon perustuva argumentti on näin ollen jätettävä tutkimatta.

119 Kilpailun pääosaston virkamies lähetti 2.6.1997 Central Partsin edustajalle faksin, josta väitetään ilmenevän komission yksiköiden aikomus kerätä JCB Servicen syyllisyyden puolesta puhuvia todisteita, ja kyseisestä faksista puolestaan on todettava, että siihen perustuvat väitteet eivät missään tapauksessa ole omiaan osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi vääristellyt sille esitettyjä todisteita.

120 Tämän osalta on huomattava, että kyseinen faksi lähetettiin kantelun tekijän, Central Partsin, edustajalle 2.6.1997 eli yli kuusi kuukautta sen jälkeen, kun komission yksiköt olivat 5.11.1996 suorittaneet tarkastuksen JCB-konserniin kuuluvien yhtiöiden ja konsernin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden toimitiloissa. Näin ollen sen perusteella, että komission virkamies, joka JCB Servicen mukaan osallistui Central Partsin tekemän kantelun tutkintaan, voi olla jotakin mieltä tämän kantelun käsittelyn lopettamisesta tai kilpailusääntöjen rikkomista koskevan menettelyn aloittamisesta, ei voida katsoa, että komission yksiköt olisivat käsitelleet kyseessä olevaa asiaa puolueellisesti ja siis loukanneet syyttömyysolettaman periaatetta.

121 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 60 kohdassa perustellusti, että hallintomenettelyn toteuttamisesta ei ilmene, että komissio olisi tulkinnut asiakirjoja ja tosiseikkoja johdattelevasti tai harhaanjohtavasti tai toiminut valittajaa kohtaan puolueellisesti.

122 Tästä seuraa, että JCB Servicen esittämä viimeinen väite on hylättävä ja että ensimmäisen valitusperusteen toinen osa ja siis koko ensimmäinen valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Toinen valitusperuste

123 Toinen valitusperuste jakautuu kahteen osaan. JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin rikkoi yhtäältä EY 81 artiklan 1 kohtaa ja toisaalta EY 81 artiklan 3 kohtaa, kun se kieltäytyi kumoamasta riidanalaista päätöstä sikäli kuin siinä hylätään JCB Servicen vuonna 1973 esittämä poikkeuslupahakemus. Kummassakin näistä kahdesta osasta esitetään vielä erillisiä väitteitä.

Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa

124 JCB Service väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen oikeudellisia virheitä yhtäältä riidanalaisen päätöksen 1 artiklan a alakohdassa mainitun kilpailusääntöjen rikkomisen ensimmäisen osatekijän osalta, joka koskee JCB-konsernin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin ja Ranskaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden harjoittaman sen passiivisen myyntitoiminnan rajoituksia, joka suuntautuu valtuuttamattomille jakelijoille, kuluttajille tai yksinoikeudellisten alueiden ulkopuolelle ja varsinkin muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille valtuutetuille jakelijoille, ja toisaalta kyseisen päätöksen saman artiklan b alakohdassa mainitun kilpailusääntöjen rikkomisen toisen osatekijän osalta, joka koskee Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneille valtuutetuille jakelijoille asetettuja toimituslähteiden rajoituksia, jotka estävät jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset.

– Kilpailusääntöjen rikkomisen ensimmäinen osatekijä, joka koskee Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin ja Ranskaan sijoittautuneiden valtuutettujen jakelijoiden harjoittaman passiivisen myyntitoiminnan rajoituksia

125 Ensinnäkin Yhdistyneen kuningaskunnan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 86 kohdassa, että kyseisessä jäsenvaltiossa toimivia jakelijoita ja pääjälleenmyyjiä koskevat ilmoitetut sopimukset sisältävät vuonna 1975 muutetussa versiossaan 4. sopimuslausekkeen. Tämä lauseke, jossa kiellettiin myymästä valtuuttamattomille myyntiedustajille, ei sisältänyt yleistä kieltoa myydä sopimusalueen ulkopuolella toimiville loppujälleenmyyjille tai valtuutetuille myyntiedustajille. Komissio kuitenkin tulkitsi kyseisen lausekkeen sisältävän yleisen kiellon myydä alueen ulkopuolelle.

126 Tämän osalta ja tutkittuaan valituksenalaisen tuomion 88 kohdassa eri asiakirjoja, nimittäin Watling JCB:n 26.10.1992 Queen's Award Officen (valtion vientipalkintokomitea) puheenjohtajalle lähettämän kirjeen, Berkeley JCB:n 13.4.1995 JCB Salesille lähettämän kirjeen, TC Harrison JCB:n 21.11.1995 lähettämän kirjeen sekä Gunn JCB:n JCB Salesille lähettämän kirjeen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi kyseisten asiakirjojen osoittavan yhtäpitävästi, että jakelijat katsoivat JCB-konsernin kanssa tekemänsä sopimuksen velvoittavan niitä noudattamaan rajoittavia kauppatapoja ja toimivat näin ollen vastaavasti. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myös täsmensi, että kyseisen sopimuksen 4. sopimuslauseke sisältää kiellon myydä valtuuttamattomille myyntiedustajille ja että lisäksi jakelijat toimivat ikään kuin heitä olisi koskenut yleisempi kielto harjoittaa alueensa ulkopuolella myyntitoimintaa, muun muassa vientikauppaa.

127 Näiden toteamusten valossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 89 kohdassa, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa on pantu täytäntöön rajoittavia käytäntöjä, jotka poikkeavat ilmoitettujen sopimusten sisällöstä, ja että kilpailusääntöjen rikkomisen ensimmäinen osatekijä, joka koskee passiivisen myyntitoiminnan rajoituksia, on näin ollen näytetty toteen.

128 JCB Service väittää, että analysoituaan tosiseikat ilmeisen virheellisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen määrätessään seuraamuksen

jakelijalle asetetusta velvollisuudesta, jonka mukaan tämä ei saanut harjoittaa tuotteiden tukkumyyntiä valtuuttamattomille jakelijoille tuotteiden jälleenmyyntiä varten ja joka sisältyi kyseisen sopimuksen 4. lausekkeeseen.

129 Heti aluksi on todettava, että väitteellään JCB Service vain riitauttaa kokonaisuutena niiden tosiseikkojen ja todisteiden arvioinnin, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 88 kohdassa, sekä saman tuomion 89 kohtaan sisältyvän päätelmän, kun se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tehdä päinvastainen päätelmä, kun otetaan huomioon käsiteltävänä olevan asian tosiseikat. JCB Service ei kuitenkaan esitä mitään painavaa argumenttia, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi vääristellyt sille esitetyn aineiston sisältöä tai tehnyt oikeudellisen virheen.

130 Näin ollen ja tämän tuomion 106–108 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti ensimmäistä väitettä koskeva ensimmäinen argumentti on jätettävä tutkimatta.

131 Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa Irlannin osalta, että ilmoitetuissa vakiosopimuksissa ei ollut lauseketta, jossa olisi kielletty Yhdistyneen kuningaskunnan osalta tutkitun kaltainen tukkumyynti valtuuttamattomille myyntiedustajille mutta että sopimuksessa, jonka JCB Sales teki vuonna 1992 Irlannissa toimivan jakelijansa Earthmover Commercial Industrial (ECI) JCB:n kanssa, on tukkumyyntiä koskeva 4. sopimuslauseke, joka vastaa niiden sopimusten 4. sopimuslausekkeita, jotka koskevat Yhdistyneen kuningaskunnan jakelijoita ja pääjälleenmyyjiä. Valituksenalaisen tuomion saman kohdan mukaan kyseistä sopimusta ei ilmoitettu.

132 Tämän osalta ja tutkittuaan eri asiakirjoja, joihin komissio perusti päätöksensä, nimittäin JCB Salesin 31.1.1995 JCB SA:lle lähettämän faksin sekä ECI JCB:n 31.1.1995 ja 30.3.1995 JCB Salesille lähettämät kaksi faksia, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa, että Yhdisty-

neessä kuningaskunnassa sovellettavien sopimusmääräysten kanssa samanlaisten mutta ilmoittamatta jätettyjen sopimusmääräysten yhteydessä tosiseikat, jotka sille esitettiin ja joita alueen ulkopuolisen myynnin muualla JCB-konsernin jakeluverkostossa tapahtunut yleinen rajoittaminen vahvistaa, ovat omiaan näyttämään toteen kyseisen kilpailusääntöjen rikkomista koskevan seikan, nimittäin rajoitukset, joita määrättiin alueen ulkopuoliselle passiiviselle myyntitoiminnalle.

133 JCB Service väittää, että toisin kuin valituksenalaisen tuomion 90 ja 91 kohdasta ilmenee, Irlantia koskevan jakelusopimuksen 4. sopimuslauseke ei ole EY 81 artiklan vastainen. Tämän osalta se katsoo, että Irlannissa toimivien jakelijoiden ja jälleenmyyjien kanssa vuonna 1992 tehtyyn sopimukseen sisältyvä myynnin kielto on sanamuodoltaan sama kuin Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevien sopimusversioiden 4. sopimuslausekkeen sanamuoto. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 86 kohdassa, että tämä sopimuslauseke, joka koskee Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettavia sopimuksia, ei ole EY 81 artiklan vastainen, JCB Servicen mukaan on merkityksetöntä, että Irlantia koskeva sopimus, joka sisältää saman sopimuslausekkeen, jätettiin ilmoittamatta komissiolle. Lisäksi JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin analysoi ilmeisen virheellisesti asiakirjat, jotka mainitaan valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa.

134 On todettava yhtäältä, että toisin kuin JCB Service väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei katsonut valituksenalaisen tuomion 86 kohdassa, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivien jakelijoiden ja jälleenmyyjien kanssa tehtyjen sopimusversioiden 4. sopimuslauseke on EY 81 artiklan 1 kohdan kannalta ongelmaton. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin totesi, että vaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettava sopimus ei sisältänytkään yleistä myyntikieltoa, jakelijat tulkitsivat kyseessä olevan lausekkeen sisältävän yleisen kiellon myydä alueen ulkopuolelle.

135 Toisaalta ja tämän tuomion 86 kohdassa mainitun oikeuskäytännön perusteella on palautettava mieleen, että jotta sopimuksen ilmoittaminen olisi EY 81 artiklaan nähden pätevä, ilmoitus on tehtävä A/B-lomakkeella. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on riidatonta, että JCB Servicen vuonna 1992 tekemää sopimusta, jota sovellettiin Irlannissa, ei koskaan ilmoitettu komissiolle.

136 Edellä esitetystä seuraa, että JCB Servicen esittämää ensimmäistä väitettä koskeva toinen argumentti on täysin perusteeton ja että se on näin ollen hylättävä.

137 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen väitetään myös arvioineen valituksenalaisen tuomion 92 kohdassa tutkimansa asiakirjat virheellisesti, ja tästä puolestaan on todettava, että väitteellään JCB Service riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittaman tosiseikkojen ja todisteiden arvioinnin esittämättä argumentteja, joiden perusteella voitaisiin katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi vääristellyt sille esitetyn asiakirja-aineiston sisältöä tai tehnyt oikeudellisen virheen.

138 Näin ollen ja tämän tuomion 106–108 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti myös tämä argumentti on jätettävä tutkimatta.

139 Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 96 kohdassa Ranskan osalta, että vuodelta 1991 olevan jakelua koskevan vakiosopimuksen 2 artiklaan sisältyy vastavuoroista yksinoikeutta koskeva lauseke, jossa jakelijaa kielletään muun muassa myymästä, jakelemasta tai edistämästä suoraan tai epäsuorasti JCB-konsernin tuotteita ja osia jakelijalle osoitetun alueen ulkopuolella. Valituksenalaisen tuomion saman kohdan mukaan tässä sopimuksessa, josta ei ole ilmoitettu, kielletään aktiivinen myynti, ja itse sen sanamuotoon sisältyy myös jakelijalle osoitetun alueen ulkopuolisen passiivisen myynnin kielto.

140 Tutkittuaan asiakirjat, joihin komissio riidanalaisessa päätöksessä tukeutui väitettyjen rajoitusten olemassaolon osoittamiseksi, nimittäin JCB SA:n yhdelle valtuutetulle jälleenmyyjälle 21.6.1988 lähettämän faksin, JCB SA:n 10.1.1995 Philippe MPT -nimiselle yhtiölle lähettämän kirjeen ja Pinault Équipementin 31.1.1996 JCB SA:lle osoittaman kirjeen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 98 kohdassa, että kyseiset asiakirjat vahvistavat suurelta osin ne rajoittavat menettelyt ja markkinoiden jakamisen, jotka sisältyvät jakelua koskevaan vakiosopimukseen.

141 Tämän osalta JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin puolsi Ranskaa koskevan sopimuksen 2 artiklan selvästi virheellistä analyysiä, kun se totesi, että tässä sopimuksessa "kielletään aktiivinen myynti, ja itse sen sanamuotoon sisältyy myös jakelijalle osoitetun alueen ulkopuolisen passiivisen myynnin kielto". JCB Servicen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tukeutui lisäksi todisteisiin, jotka olivat väitetyn rajoituksen todistamisen kannalta selvästi merkityksettömiä.

142 On todettava, että riidanalainen päätös ei perustu itse jakelusopimuksen sisältämään väitettyyn nimenomaiseen kieltoon vaan kyseisen sopimuksen tosiasialliseen soveltamiseen. Tämä päätelmä ilmenee riidanalaisen päätöksen 111–114 perustelukappaleesta ja erityisesti tämän päätöksen 146 perustelukappaleesta, jossa komissio totesi, että "[JCB-konsernin] ja sen virallisten jakelijoiden välinen sopimus – sellaisena kuin sitä sovellettiin käytännössä – puolestaan estää tai rajoittaa jakelijoiden harjoittamaa myyntiä oman vastuualueensa ulkopuolella".

143 Näin ollen riidanalaisen päätöksen pätevyys ei voi mitenkään olla kyseenalainen. Tästä seuraa, että JCB Servicen tässä asiassa esittämä argumentti on tehoton, ja se on siis hylättävä.

144 JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tukeutui kilpailusääntöjen rikkomisen osoittamisen kannalta merkityksettömiin todisteisiin, nimittäin JCB SA:n yhdelle valtuutetulle jälleenmyyjälle 21.6.1988 lähettämään faksiin ja Pinault Équipementin 31.1.1996 JCB SA:lle osoittamaan kirjeeseen, ja näistä argumenteista puolestaan on todettava, että JCB Service riitauttaa jälleen kerran tosiseikkoja koskevat arvioinnit, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki kiellettyjen menettelytapojen olemassaolosta, näyttämättä toteen minkäänlaista todisteiden vääristelyä.

145 Sama toteamus pätee rinnakkaisvientiin koko kyseessä olevilla maantieteellisillä markkinoilla sen argumentin osalta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen

tuomioistuin arvioi virheellisesti valituksenalaisen tuomion 106 ja 107 kohdassa tutkimansa asiakirjat, nimittäin JCB Salesin 2.6.1992 Watling JCB:lle osoittaman kirjeen ja saksalaisen tytäryhtiön JCB Germanyn kaksi faksia, jotka oli päivätty 11.5. ja 15.5.1995.

146 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin katsoi valituksenalaisen tuomion 107 kohdassa täyden harkintavaltansa mukaisesti ja ilman minkäänlaista vääristelyä yhtäältä, että kyseiset asiakirjat osoittavat, että JCB Servicen pyrkimyksenä oli jakaa jakelijoidensa alueet ja kansalliset markkinat, minkä vuoksi se kieltää yleisesti kaiken alueen ulkopuolisen myynnin, oli sitten kysymys sen myyntiverkossa tapahtuvasta rinnakkaisviennistä tai ei, ja se katsoi toisaalta, että kyseinen menettely vahvistaa passiiviselle myynnille asetettuja rajoituksia.

147 Edellä esitetystä seuraa, että kaikki argumentit, jotka JCB Service on esittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen ensimmäisen osatekijän riitauttamiseksi, on hylättävä.

– Kilpailusääntöjen rikkomisen toinen osatekijä, joka koskee Ranskaan ja Italiaan sijoittautuneille valtuutetuille jakelijoille asetettuja toimituslähteiden rajoituksia ja jakelijoiden välisten ristikkäistoimitusten kieltoja

148 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 112 kohdassa Ranskan osalta, että jakelua koskevan vakiosopimuksen 2 artiklassa todetaan olennaisena sopimusehtona, että JCB-konsernin tuotteet ja osat on hankittava yksinomaan ranskalaiselta tytäryhtiöltä JCB SA:lta ja JCB Servicelta.

149 Samassa kohdassa todetaan Italian osalta, että jakelua koskevan vakiosopimuksen 4 artiklassa kielletään jakelijoita myymästä tai olemasta suoraan tai epäsuorasti mukana muiden tuotteiden kuin JCB-konsernin tuotteiden myynnissä, ja kyseisen

jakelusopimuksen 6 artiklassa määrätään hankkimaan varaosat ja muut JCB-konsernin tuotteiden korjaamiseen käytettävät aputuotteet yksinomaan JCB SpA:lta, jollei JCB Service ole antanut etukäteen kirjallista hyväksyntää näissä kahdessa artiklassa mainituissa tapauksissa.

150 Katsottuaan, että edellä mainittujen sopimusten lausekkeilla on rajoittava tarkoitus, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki valituksenalaisen tuomion 115 kohdassa ne asiakirjat, joihin komissio tukeutui Ranskassa tapahtuneen kilpailusääntöjen rikkomisen toteamiseksi, nimittäin JCB SA:n yhdelle jakelijoistaan eli Sem-Cedimalle 21.6.1996 lähettämän kirjeen ja ranskalaisen valtuutetun jälleenmyyjän 10.2.1999 päivätyn kirjeen. Valituksenalaisen tuomion saman kohdan mukaan nämä asiakirjat vahvistavat, että sopimukset pantiin täytäntöön ja että Ranskassa oli olemassa JCB-konsernin valtuutettujen jakelijoiden toimituslähteitä koskevia rajoituksia.

151 Italian osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 116 kohdassa, että komissio perusti näkemyksensä siitä, että rikkomisen toinen osatekijä oli näytetty toteen, pelkästään sopimuksen määräyksiin ja että tämän osalta JCB Service väitti, että komissio ei voi määrätä sille seuraamuksia niistä lausekkeista, joita ei tulkittu eikä sovellettu ankarasti, ilman, että se tutkii ja näyttää toteen, että ne pantiin tosiasiallisesti täytäntöön.

152 Tämän täsmennettyään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa, että sillä, että kilpailua rajoittavia lausekkeita ei ole tulkittu eikä sovellettu ankarasti, ei ole merkitystä väitetyn rikkomisen toteen näyttämisen osalta. Samassa kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, että se, että sopimuksen vaikutusten analyysi puuttuu riidanalaisesta päätöksestä, ei siis itsessään merkitse tämän päätöksen virheellisyyttä, kun on täsmennetty, että sopimuksen kilpailunvastainen tarkoitus tai vaikutus on otettu huomioon vaihtoehtoisina eikä kumulatiivisina.

153 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa, että komissio on perustellusti katsonut, että se rikkomisen osatekijä, joka koskee Ranskassa ja Italiassa toimivien jakelijoiden toimituslähteiden rajoittamista sopimustuotteiden ostamisessa, on näytetty toteen.

154 Tämän osalta JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen ja rikkoi tässä asiassa sovellettavaa yhteisön lainsäädäntöä, nimittäin komission asetusta N:o 1983/83 ja perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinmyyntisopimusten ryhmiin 22 päivänä maaliskuuta 1967 annettua komission asetusta N:o 67/67/ETY (EYVL 1967, 57, s. 849). JCB Servicen mukaan nimittäin ryhmäpoikkeus voidaan myöntää asetuksen N:o 67/67 ja asetuksen N:o 1983/83 nojalla.

155 On palautettava mieleen, että JCB Service katsoi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että väite, jonka mukaan sopimuksilla asetetaan Ranskan ja Italian valtuutetuille jakelijoille toimituslähteitä koskevia rajoituksia, jotka velvoittavat ne tekemään hankintoja yksinomaan JCB Servicen kansalliselta tytäryhtiöltä ja estävät valtuutettujen jakelijoiden väliset ristikkäistoimitukset, perustuu komission virheelliseen sopimusten tulkintaan, koska riidanalaisten lausekkeiden tarkoitus on yksinomaan sen varmistaminen, että jakelijat pitävät kaupan vain JCB-konsernin tuotteita. JCB Service väitti lisäksi, että komissio ei tutkinut, sovellettiinko kritisoituja lausekkeita tosiasiallisesti.

156 Näin ollen on todettava, että perustelut, jotka JCB Service on esittänyt valitusperusteensa tueksi yhteisöjen tuomioistuimessa, ovat uusia, ja siksi ne on jätettävä tutkimatta. On nimittäin palautettava mieleen, että kuten tämän tuomion 114 kohdassa todettiin, yhteisöjen tuomioistuin on valitusasioissa toimivaltainen tutkimaan ainoastaan oikeudellisen ratkaisun, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista ja perusteluista.

157 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että perustelut, jotka JCB Service on esittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen toisen osatekijän riitauttamiseksi, on hylättävä ja että näin ollen toisen valitusperusteen ensimmäinen osa on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Toisen valitusperusteen toinen osa

158 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa ensinnäkin, että riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio hylkäsi vuonna 1973 esitetyn poikkeuslupahakemuksen sillä perusteella, että tämän hakemuksen tutkiminen edellytti JCB-konsernin koko jakelujärjestelmän ymmärtämistä, mikä olisi ollut mahdotonta, kun otetaan huomioon ilmoitusten epätäydellisyys ja se, että JCB-konsernin sopimukset ja menettelytavat sisälsivät kilpailun rajoituksia ja ne eivät täyttäneet EY 81 artiklan 3 kohdassa määrättyjä kumulatiivisia poikkeuksen edellytyksiä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan kyseinen hakemus koski ainoastaan Irlantia, Ruotsia ja Kanaalisaaria koskevaa ainoata vakiosopimusta, joka oli lähtöisin JCB Salesilta.

159 Tämän täsmennettyään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa, että asianosaiset keskustelivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa siitä yleisestä kysymyksestä, voiko JCB-konsernin jakelujärjestelmä olla EY 81 artiklan 3 kohdan mukaisen päätöksen kohde ja että kysymystä käsiteltiin riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleessa.

160 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi, että poikkeus olisi kuitenkin joka tapauksessa voitu myöntää vain asianmukaisesti ilmoitetulle sopimukselle, jonka osalta sitä on haettu, ja että tämän osalta JCB Service pyrki hakemuksellaan saamaan kumotuksi riidanalaisen päätöksen 2 artiklan, jolla hylättiin vuonna 1973 esitetty vaatimus. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan poikkeuslupahakemuksen perusteltavuutta on arvioitava vain valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa mainitun sopimuksen valossa, eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ole tutkittava, olisiko tällainen poikkeus voitu myöntää kaikille JCB-konsernin komissiolle toimittamille sopimuksille.

161 Todettuaan toiseksi valituksenalaisen tuomion 164 kohdassa, että kysymyksessä oleva sopimus ei voinut kuulua perustamissopimuksen [81] artiklan 3 kohdan

soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 123/85 (EYVL 1985, L 15, s. 16; jäljempänä asetus N:o 123/85), sellaisena kuin se on korvattu asetuksella N:o 1475/95, säädetyn ryhmäpoikkeusjärjestelmän alaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki, voitiinko kysymyksessä olevaan sopimukseen soveltaa yksittäispoikkeusta EY 81 artiklan 3 kohdan nojalla.

162 Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 165 kohdassa, että tällaisesta mahdollisuudesta on säädetty tilanteissa, joissa kysymyksessä olevat sopimukset tai menettelytavat tehostavat tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistävät teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä ja asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi ja antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita. Lisäksi se täsmensi valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa, että komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että JCB-konsernin jakelujärjestelmälle ominainen valikoivuuden ja yksinomaisuuden yhdistelmä aiheutti väistämättä rajoitusten kumuloitumista ilman, että näiden rajoitusten vastapainona olisivat olleet esimerkiksi kuluttajille aiheutuneet hyödyt.

163 Valituksenalaisen tuomion 166 kohdan mukaan JCB Service pelkästään väittää yleisesti, että jakelusopimukset täyttävät poikkeuksen myöntämisen edellytykset ilman, että se ilmoittaisi, mitä etuja kysymyksessä olevalla sopimuksella on, jotta se voi olla tällaisen päätöksen kohteena. Valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa todetaan lisäksi, että JCB Service tyytyy toteamaan, että tämä sopimus ei ole epäedullinen kuluttajille ja että komissio ei osoita, että siitä ei aiheutuisi etuja, mutta se ei missään vaiheessa ilmoita käyttöön otettujen rajoitusten etuja ja perusteluja.

164 JCB Service vetoaa valitusperusteensa tueksi lopuksi komission päätöksiin, joissa myönnettiin yksittäispoikkeuksia tapauksissa, joissa jakelujärjestelmässä yhdistyivät

yksinoikeus ja valikoivuus, nimittäin ETY:n perustamissopimuksen [81] artiklan soveltamismenettelyssä 13.12.1974 tehtyyn komission päätökseen 75/73/ETY (IV/14.650 – Bayerische Motoren Werke AG) (EYVL 1975, L 29, s. 1; jäljempänä BMW-päätös) ja ETY:n perustamissopimuksen [81] artiklan soveltamismenettelyssä 27.11.1985 tehtyyn komission päätökseen 85/559/ETY (IV/30.846 – Ivoclar) (EYVL L 369, s. 1; jäljempänä Ivoclar-päätös) sekä komission asetuksen N:o 17 19 artiklan 3 kohdan mukaisesti antamaan tiedonantoon 93/C 275/03 – Asia nro IV/34.084 – Sony España SA (EYVL 1993, C 275, s. 3), ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi näistä päätöksistä valituksenalaisen tuomion 167 kohdassa, että näissä asioissa annettuja ratkaisuja ei voitu soveltaa JCB-konsernin jakelujärjestelmään.

165 Valituksenalaisen tuomion samassa kohdassa nimittäin todettiin ensinnäkin BMW-päätöksen osalta, että alueen ulkopuolinen aktiivinen myynti ei ollut kiellettyä eivätkä sitä suuremmalla syyllä passiivinen myyntitoiminta ja hankinnat verkoston piirissä. Siinä todettiin toiseksi Ivoclarin jakelujärjestelmän osalta, että asianomaista pyydettiin sittemmin valitsemaan yksinoikeuteen perustuvan ja valikoivan mallin välillä. Lopuksi siinä todettiin, että Sony España SA:lla oli yksi ainoa yhteinen rajoittava tekijä JCB-konsernin jakelujärjestelmän kanssa.

166 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 168 kohdassa, että JCB Service ei ole osoittanut, että sen sopimus voisi kuulua asetuksessa N:o 123/85, joka on korvattu asetuksella N:o 1475/95, säädetyn ryhmäpoikkeusjärjestelmän alaan, eikä se ole myöskään osoittanut, että se voisi olla yksittäispoikkeuspäätöksen kohteena EY 81 artiklan 3 kohdan nojalla.

167 JCB Service väittää ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki haetun yksittäispoikkeuksen soveltamisalan osalta ilmeisen arviointivirheen, kun se katsoi, kuten valituksenalaisen tuomion 161 kohdasta ilmenee, että poikkeuslupa-hakemus oli tutkittava vain yhden ilmoitetun sopimuksen valossa.

168 On todettava, että täsmennettyään riidanalaisen päätöksen 197–200 perustelukappaleessa, että mitään ryhmäpoikkeusta ei voida myöntää asetusten N:o 1983/83, N:o 1475/95 eikä N:o 2790/1999 nojalla, komissio tutki, voiko se myöntää EY 81 artiklan 3 kohdan mukaisen yksittäispoikkeuksen asetuksen N:o 17 4 artiklan 1 kohdan nojalla.

169 Palautettuaan mieleen riidanalaisen päätöksen 202 perustelukappaleessa, että sellaisista kilpailua rajoittavista sopimuksista tai yhdenmukaistetuista menettelytavoista, joita ei ole ilmoitettu asianmukaisesti komissiolle, ei voida tehdä EY 81 artiklan 3 kohdan mukaista päätöstä, komissio tutki kyseisen päätöksen 207–220 perustelukappaleessa, täyttyivätkö edellä mainitussa artiklassa määrätyt kumulatiiviset edellytykset nykyisten sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen osalta.

170 Todettuaan riidanalaisen päätöksen 221 perustelukappaleessa, että kyseiset edellytykset eivät täyttyneet käsiteltävänä olevassa asiassa, komissio katsoi kyseisen päätöksen seuraavassa perustelukappaleessa, että poikkeusta ei voida myöntää, vaikka JCB Service olisi ilmoittanut sopimuksensa sellaisina kuin ne pantiin täytäntöön.

171 Edellä esitetystä seuraa, että komissio tutki EY 81 artiklan 3 kohdan soveltamisen kannalta kaikki nykyiset sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kyseenalaistanut komission tästä tekemää arviointia. Näin ollen argumentti, joka koskee sitä, että valituksenalaisen tuomion 160 ja 161 kohdassa mainittiin ainoastaan Irlantia, Ruotsia ja Kanaalisaaria koskeva sopimus, on hylättävä.

172 Edellä esitetystä seuraa, että JCB Servicen ensimmäinen väite on hylättävä.

173 JCB Service väittää toiseksi, että valituksenalainen tuomio on ristiriitainen JCB Servicen esittämän poikkeuslupahakemuksen hylkäämisen osalta.

174 JCB Service nimittäin väittää yhtäältä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 133, 145 ja 154 kohdassa, että kolmea seuraavaa kilpailusääntöjen rikkomista ei ollut näytetty toteen:

– Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa toimivien valtuutettujen jakelijoiden soveltamien jälleenmyyntialennusten tai -hintojen vahvistaminen

– huoltopalkkion määrääminen muihin jäsenvaltioihin suuntautuvalle myynnille, jota Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneet valtuutetut jakelijat harjoittavat, JCB Servicen vahvistamien hinta-asteikkojen mukaisesti, ja

– tuen peruuttaminen Yhdistyneen kuningaskunnan jakelijoilta suurissa kaupoissa ulkopuolisessa myynnissä, mikä asettaa jakelijoille maksettavan korvauksen riippuvaiseksi myynnin maantieteellisestä määräpaikasta.

175 JCB Service väittää toisaalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi lisäksi poikkeuslupahakemuksen hylkäämisen ja perusti valituksenalaisessa tuomiossa näkemyksensä riidanalaisen päätöksen 201–222 perustelukappaleeseen, jotka JCB Servicen mukaan koskevat kyseisiä kolmea kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijää.

176 On todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki valituksenalaisen tuomion 160–169 kohdassa sen analyysin perusteltavuuden, jonka komissio teki JCB Servicen yksittäispoikkeusta koskevan hakemuksen hylkäämisestä, eikä se kyseenalaistanut sitä.

177 Tämän osalta on ensinnäkin huomattava, että riidanalaisen päätöksen 209 perustelukappaleessa komissio viittasi siihen, että alueellisen yksinoikeuden yhdistäminen kieltoon myydä valtuuttamattomille jakelijoille, jotka ovat virallisten jakelijoiden potentiaalisia kilpailijoita, ja virallisia jakelijoita koskevaan varaosien yksinostovelvollisuuteen estää tai rajoittaa huolto-, korjaus- ja varaosien toimituspalveluiden markkinoiden kehittämistä parhaissa mahdollisissa turvallisuusolosuhteissa; nämä markkinat ovat erillään uusien koneiden myynnin markkinoista. Komissio lisäsi samassa perustelukappaleessa, että tarkasteltaessa virallisen jakelijan paikallista markkinavoimaa tiukoissa aikarajoissa tapahtuvien toimitusten markkinoilla voidaan todeta, että kyseinen yhdistelmä kumoaa edut, joita kuluttajan odotetaan saavan, ja tämä johtuu pääasiassa JCB Servicen suuresta markkinaosuudesta kaivurikuormaajien markkinoilla.

178 Riidanalaisen päätöksen 214 ja 215 perustelukappaleessa komissio katsoi sitten, että yksinmyyntijärjestelmässä on oltava myös passiivista myyntiä, jotta voitaisiin välttää se, että kilpailulle aiheutuu enemmän haittaa kuin hyötyä, ja että alueellisen yksinoikeuden, aktiivisen ja passiivisen myynnin rajoittamisen ja JCB-konsernin verkossa tapahtuvan valikoivan jakelun yhdistelmää yhteismarkkinoilla ei voida pitää välttämättömänä tekijänä maanrakennus- ja maansiirtokoneiden jakelun tehostamisen kannalta; JCB-konsernin osuus kyseisistä yhteisön markkinoista on kaivurikuormaajien osalta 45 prosenttia. Komissio täsmensi erityisesti, että kaivurikuormaajia käytetään useimmiten rajallisella maantieteellisellä alueella, eikä niillä kuljeta pitkiä matkoja eri paikkoihin toisin kuin moottoriajoneuvoilla.

179 Lopuksi komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 218 perustelukappaleessa, että JCB-konsernin koneiden ja varaosien toimittaminen yksinomaan valtuutetuille jakelijoille tai kuluttajille tai sellaisten yksinoikeudellisten alueiden osoittaminen, joiden ulkopuolella aktiivinen tai varsinkin passiivinen myynti on mahdotonta, ei ole välttämätön edellytys tehostetulle jakelulle ja kuluttajia hyödyttäville korkeille turvallisuusnormeille.

180 Edellä esitetystä seuraa, että tutkiessaan EY 81 artiklan 3 kohdassa määrättyjä kumulatiivisia edellytyksiä komissio joka tapauksessa viittasi niihin seikkoihin, jotka muodostavat riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun kilpailusääntöjen rikkomisen kaksi ensimmäistä osatekijää. Poikkeuslupahakemuksen hylkäämisen kyseenalaistamiseksi ei siis voida vedota mihinkään ristiriitaisuuteen.

181 Näin ollen myös JCB Servicen toinen väite on hylättävä.

182 JCB Service väittää kolmanneksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki arviointivirheen, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 166 kohdassa, että JCB Service ei ollut ilmoittanut, mitä etuja sen jakelusopimukset tarjosivat. Tämän osalta se toteaa, että kyseiset edut analysoitiin jo riidanalaisen päätöksen 207 ja 208 perustelukappaleessa ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ilmiselvästi jätti tämän seikan huomiotta.

183 Heti aluksi on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa valituksenalaisen tuomion 166 kohdassa virheellisesti, että JCB Service ei ilmoita, mitä etuja kyseessä olevalla sopimuksella on, jotta se voi olla poikkeuslupapäätöksen kohteena.

184 Kuten nimittäin riidanalaisen päätöksen 207 perustelukappaleesta ilmenee, komissio myöntää, että JCB-konsernin jakelujärjestelyistä voidaan saada joitakin etuja, jotka ovat ominaisia tietyille jakelusopimusryhmille, esimerkiksi yksinoikeudellista jakelua sekä moottoriajoneuvojen yksinoikeudellista ostoa ja jakelua koskeville sopimuksille, ja että JCB-konsernin järjestelyissä itse asiassa yhdistellään mainittuihin sopimusryhmiin sisältyviä määräyksiä.

185 Lisäksi komissio totesi riidanalaisen päätöksen 208 perustelukappaleessa erityisesti, että kuluttajien voidaan katsoa saavan kohtuullisen osuuden edellä kuvatuista objektiivisista eduista ja että on oikeutettua pyrkiä valitsemaan jakelijat sen perusteella, kykenevätkö ne tarjoamaan JCB-konsernin tuotteiden ostajille korkeatasoisia palveluita.

186 On kuitenkin palautettava mieleen, että oikeuskäytännössä katsotaan, että vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämät perustelut olisivatkin joiltain osin yhteisön oikeuden vastaisia, valitus on hylättävä, jos tuomiolauselman tueksi on esitetty sellaisia muita perusteluita, että siitä ilmenevä lopputulos on perusteltu (asia C-226/03 P, José Martí Peix v. komissio, tuomio 2.12.2004, Kok. 2004, s. I-11421, 29 kohta).

187 Tämän osalta on palautettava mieleen, että oikeuskäytännön mukaan EY 81 artiklan 3 kohdan mukaisen yksittäispoikkeuksen myöntäminen edellyttää kyseisessä artiklassa määrättyjen edellytysten täyttymistä kumulatiivisesti (ks. asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 34 kohta).

188 JCB Service ei tässä asiassa esittämänsä väitteen perusteltavuudesta huolimatta osoita muilla argumenteillaan, että toteamus, joka sisältyy riidanalaisen päätöksen 221 perustelukappaleeseen ja jonka mukaan EY 81 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevat kumulatiiviset edellytykset eivät täyty nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, olisi virheellinen ja että hyväksyessään komission tästä esittämän kannan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi näin ollen tehnyt oikeudellisen virheen.

189 Tästä seuraa, että myös valittajan kolmas väite on hylättävä.

190 JCB Service väittää neljänneksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tulkitsi valituksenalaisen tuomion 167 kohdassa virheellisesti poikkeuslupia koskevia sääntöjä. JCB Servicen mukaan nimittäin passiivista myyntitoimintaa ei rajoitettu, joten BMW- ja Ivoclar-päätöksiin johtaneissa asioissa vahvistettuja periaatteita olisi pitänyt soveltaa analogisesti nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, ja näin ollen kyseisten periaatteiden olisi pitänyt riittää haetun poikkeuksen myöntämiseen.

191 On todettava, että väitteellään JCB Service vain riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemän tosiseikkojen arvioinnin katsoessaan, että edellä mainittujen BMW- ja Ivoclar-päätösten perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tehdä valituksenalaisen tuomion 167 kohdassa päinvastainen päätelmä. JCB Service ei kuitenkaan esitä tämän osalta mitään sellaista argumenttia, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi jotenkin vääristellyt tosiseikkoja tai tehnyt tässä asiassa oikeudellisen virheen.

192 Näin ollen ja tämän tuomion 106–108 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti JCB Servicen esittämä neljäs väite on jätettävä tutkimatta.

193 Edellä esitetystä seuraa, että myös toisen valitusperusteen toinen osa ja koko toinen valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Kolmas valitusperuste

194 Kolmas valitusperuste jakautuu kahteen osaan. Kummassakin osassa esitetään vielä erillisiä väitteitä. JCB Service väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rikkoneen asetuksen N:o 17 15 artiklaa, ja tämän osalta se vetoaa yhtäältä tiettyjen perusperiaatteiden loukkaamiseen ja toisaalta niiden sääntöjen rikkomiseen, jotka koskevat määrätyn sakon suuruuden määrittämistä.

Kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa

195 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ensinnäkin valituksenalaisen tuomion 176 kohdassa, että komissio ei voinut asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan säännöksiä rikkomatta määrätä JCB Servicelle sakkoa vuonna 1973 ja 1975 ilmoitettujen sopimusten perusteella. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan riidanalaisen päätöksen laillisuus oli tältä osin tutkittava yksinomaan suhteessa niihin kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijöihin, joita ilmoitus koskee ja jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo toteen näytetyiksi. Kyse on yhtäältä rikkomisen ensimmäisestä osatekijästä, joka koskee riidanalaisen päätöksen 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja passiivisen myynnin rajoituksia, jotka liittyvät Yhdistyneen kuningaskunnan osalta ilmoitettuihin sopimuksiin ja jotka ovat peräisin kyseisten sopimusten 4. sopimuslausekkeesta, ja kyse on toisaalta riidanalaisen päätöksen 1 artiklan b alakohdassa tarkoitetusta toimituslähteiden rajoituksia koskevasta rikkomisen toisesta osatekijästä, jota ilmoitus ei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan koske.

196 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 177 kohdassa, että 4. sopimuslauseketta sovellettiin toisin kuin sen sanamuoto edellytti siten, että sen soveltamisalan ymmärrettiin käsittävän jakelijoita koskevan yleisen kiellon harjoittaa alueensa ulkopuolella myyntitoimintaa, muun muassa vientikauppaa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myös täsmensi, että koska nämä sakon määräämiseen johtaneet menettelytavat eivät kuulu ilmoitettujen sopimusten määräysten alaan, asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan säännöksiä ei rikottu.

197 Tämän osalta JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, koska se ei sakkoa käsitellessään ottanut asianmukaisesti huomioon yhtäältä sitä, että hyvän hallinnon periaatetta oli loukattu, koska komissio oli velvollinen tekemään päätöksen kohtuullisessa ajassa, ja koska se ei toisaalta ottanut huomioon JCB Servicen perustellun luottamuksen loukkaamista. JCB Service nimittäin väittää, että komission 13.1.1976 päivätty kirje sekä kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten ratkaisut saivat sen uskomaan, että oli hyvin mahdollista, että riidanalaisille sopimuksille myönnettäisiin haettu poikkeus ja että näin ollen JCB Service välttyisi mahdolliselta sakolta.

198 Yhtäältä on todettava väitteestä, jonka mukaan hyvän hallinnon periaatetta loukattiin, koska komissio oli velvollinen tekemään päätöksen kohtuullisessa ajassa, että tällä väitteellä JCB Service arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, ettei tämä pitänyt virheellisenä sitä, että komissio määräsi nyt käsiteltävänä olevassa asiassa sakon, vaikka riidanalaista päätöstä ei tehty kohtuullisessa ajassa.

199 Kuten tämän tuomion 77–79 kohdassa kuitenkin todettiin, JCB Service ei missään tapauksessa voi tässä asiassa vaatia riidanalaisen päätöksen kumoamista sen perusteella, ettei tätä päätöstä tehty kohtuullisessa ajassa, koska JCB Servicen puolustautumisoikeuksia ei loukattu. Näin ollen tämä ensimmäinen väite on hylättävä.

200 Toisaalta on täsmennettävä luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta, että väitteellään JCB Service vaatii, että siihen sovelletaan asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan säännöksiä. Tällainen väite on kuitenkin hylättävä selvästi perusteettomana niiden sopimusten osalta, joita ei ilmoitettu asianmukaisesti.

201 Toiseksi ja vastaukseksi JCB Servicen väitteeseen, jonka mukaan määrätty sakko on suhteeton, erityisesti verrattuna samanlaisessa menettelyssä Volkswagen AG:n ja Opel Nederland BV:n kaltaisille yrityksille määrättyihin sakkoihin (EY:n perustamissopimuksen [81] artiklan mukaisesta menettelystä 28 päivänä tammikuuta 1998 tehty komission päätös 98/273/EY (Asia IV/35.733 – VW) (EYVL L 124, s. 60) ja EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan mukaisesta menettelystä 20 päivänä syyskuuta 2000 tehty komission päätös 2001/146/EY (Asia COMP/36.653 – Opel) (EYVL 2001, L 59, s. 1)), ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi valituksenalaisen tuomion 187 kohdassa, että riippumatta vertailuista, joita komissio on saattanut pitää hyödyllisinä JCB Servicelle määrättävän sakon määrästä päättäessään, tällaiset seikat voivat olla vain viitteellisiä, kun asioiden olosuhteet kuten markkinat, tuotteet, maat, yritykset ja asianomaiset ajanjaksot eivät ole identtisiä.

202 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi saman tuomion 189 kohdassa, että se, että Volkswagen AG:lle, Opel Nederland BV:lle ja JCB Servicelle määrättyjen sakkojen määrä vastaa eri prosentuaalista osuutta kunkin liikevaihdosta, ei käsiteltävänä olevassa tapauksessa ole osoitus valittajan syrjivästä kohtelusta.

203 Tämän osalta JCB Service kuitenkin väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta jättäessään vastaamatta JCB Servicen argumenttiin, jonka mukaan sakko oli suhteeton verrattuna niihin sakkoihin, jotka Volkswagen AG:tä ja Opel Nederland BV:tä koskevissa päätöksissä määrättiin vastaavissa olosuhteissa.

204 Heti aluksi on todettava, että toisin kuin JCB Service tässä asiassa väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastasi selvästi JCB Servicen väitteisiin valituksenalaisen tuomion 187 ja 189 kohdassa.

205 Lisäksi on katsottava, että argumenteillaan JCB Service ei pyri kyseenalaistamaan sitä yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla, ja että muita asioita koskevat päätökset ovat luonteeltaan viitteellisiä syrjinnän olemassaolon osalta.

206 Edellä esitetystä seuraa, että JCB Servicen toiseksi esittämät väitteet on hylättävä ja että näin ollen kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Kolmannen valitusperusteen toinen osa

207 Aluksi on palautettava mieleen, että yhteisöjen tuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut, että vaikka suuntaviivoja ei voidakaan pitää oikeussääntöinä, joita hallinto on joka tapauksessa velvollinen noudattamaan, niissä vahvistetaan kuitenkin käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista hallinto voi poiketa erityistapauksissa vain sellaisin perustein, jotka ovat sopusoinnussa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok. 2005, s. I-5425, 209 kohta).

208 Kun komissio antaa tällaisia käytännesääntöjä ja ne julkaisemalla ilmoittaa, että niitä sovelletaan tuosta hetkestä lähtien niissä tarkoitettuihin tilanteisiin, se rajoittaa oman harkintavaltansa käyttämistä eikä voi poiketa näistä säännöistä sillä uhalla, että sen mahdollisesti katsottaisiin loukanneen yleisiä oikeusperiaatteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta tai luottamuksensuojan periaatetta (em. asia Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 211 kohta).

209 Lisäksi on muistutettava siitä, että saman oikeuskäytännön mukaan suuntaviivoissa määritetään yleisesti ja abstraktisti menettelysäännöt, jotka komissio on asettanut itselleen asetuksen N:o 17 15 artiklan nojalla määrättävien sakkojen määrän vahvistamiseksi. Näissä suuntaviivoissa, joiden laatimiseksi komissio käytti erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuja kriteerejä, taataan näin ollen yritysten oikeusvarmuus (ks. vastaavasti em. asia Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 213 kohta).

210 Tämän oikeuskäytännön perusteella on tutkittava argumentit, jotka JCB Service on esittänyt osoittaakseen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki virheen, kun se ei vahvistanut, että komissio ei ollut noudattanut suuntaviivoja, kuten oli väitetty.

211 Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuudesta on ensinnäkin täsmennettävä, että kyseessä olevia rikkomisia voidaan valituksenalaisen tuomion 182 kohdan kaikkien muiden kieliversioiden paitsi englanninkielisen version mukaan, jossa kyseiset rikkomiset luokitellaan "vakaviksi", pitää "erittäin vakavina" niiden sisämarkkinoiden moitteettomalle toiminnalle aiheuttamien haittojen vuoksi erityisesti siksi, että niillä jaetaan kansalliset markkinat, mikä on niiden tavoitteena ja vaikutuksena, ja näin ollen itsessään niiden perusteella on oikeutettua määrätä korkea sakko. Saman tuomion seuraavan kohdan mukaan JCB Service on suhteellisen merkittävä yritys yhteisössä ja kyseisellä sektorilla, eikä komissio näin ollen tehnyt sakon määrästä päättäessään virhettä, kun se arvioi rikkomisen vaikutusta relevanteilla kansallisilla markkinoilla.

212 Kilpailusääntöjen rikkomisen keston osalta valituksenalaisen tuomion 184 kohdasta ilmenee, että rikkominen käsitti 10 vuoden ajanjakson. Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi valituksenalaisen tuomion 185 kohdassa, että "nämä kaksi rikkomisen osatekijää olivat samanaikaisesti olemassa puolet tästä ajanjaksosta. JCB Service on korostanut, että kaikki rikkomisen osatekijät – jotka ovat vähentyneet kahteen – olivat samanaikaisesti olemassa vain viiden vuoden ajan. Viennille asetetuilla rajoituksilla, jotka muodostavat rikkomisen ensimmäisen osatekijän ja ovat [JCB-konsernin] jakelujärjestelmän ytimessä, on kuitenkin ratkaiseva merkitys, ja niistä aiheutuvat loogisesti toimituslähteitä koskevat rajoitukset, jotka muodostavat rikkomisen toisen osatekijän. – – kun otetaan huomioon se hallitseva luonne, joka on [JCB-konsernin] jakelujärjestelmän keskeiseen osaan liittyvällä rikkomisen ensimmäisellä osatekijällä, ei voida katsoa, että rikkomisen kesto olisi pitänyt alentaa alle 10 vuodeksi".

213 Lopuksi on katsottava sen osalta, että komissio kieltäytyi ottamasta huomioon erityisiä lieventäviä olosuhteita, että valituksenalaisen tuomion 190 kohdan mukaan JCB Service ei voi pätevästi väittää, että se, ettei komissio ole muodollisesti ottanut kantaa sen sopimuksiin, merkitsisi "implisiittistä hyväksymistä", koska tällainen lähestymistapa ei kuulu yhteisön kilpailuoikeuteen.

214 Valituksenalaisen tuomion saman kohdan mukaan JCB Service ei voi myöskään vedota edellä mainittuun Irish Competition Authorityn päätökseen eikä edellä mainittuun cour d'appel de Paris'n antamaan tuomioon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi samoin, että koska JCB Servicen poikkeuslupahakemuksen hylkääminen katsottiin perustelluksi, mitään lieventäviä olosuhteita ei voida tässä asiassa ottaa huomioon sillä perusteella, että JCB-konsernin jakelujärjestelmän väitetään olevan yhteensoveltuva yhteisön kilpailusääntöjen kanssa.

215 Ensinnäkin JCB Service väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsoneen valituksenalaisen tuomion 182 kohdassa virheellisesti, että kaksi kilpailunvastaisen menettelytavan muotoa, jotka oli tässä asiassa näytetty toteen, oikeuttavat itsessään sen, että sakko määrätään "erittäin vakavien" rikkomisten perusteella. JCB Service nimittäin katsoo, että riippumatta siitä, miten kyseiset menettelytavat muodollisesti luonnehdittiin riidanalaisessa päätöksessä, niitä ei niiden luonteen ja niiden markkinoihin kohdistuvan tosiasiallisen vaikutuksen vuoksi voida pitää "erittäin vakavina" rikkomisina.

216 Toisin kuin JCB Service tässä asiassa väittää, todetut rikkomiset kuuluvat selvästi niihin rikkomisiin, jotka suuntaviivojen 1 A kohdassa luokitellaan "erittäin vakaviksi", joten niistä voidaan määrätä tällaisille rikkomisille tarkoitettu sakko.

217 Tämän osalta on palautettava mieleen, että riidanalaisen päätöksen 248 perustelukappaleen mukaan jakelusopimukset, joiden tavoitteena on JCB Servicen sopimusten tavoin yhteismarkkinoilla sijaitsevien kansallisten markkinoiden jakaminen erilaisten kilpailun rajoittumista vahvistavien rajoitusten avulla, vaarantavat yhtenäismarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja tekevät tyhjäksi yhden yhteisön tärkeimmistä tavoitteista, ja lisäksi niiden on päätöksenteko- ja oikeuskäytännössä jo vuosikymmenten ajan katsottu rikkovan EY 81 artiklaa.

218 Riidanalaisen päätöksen 249 ja 250 perustelukappaleessa komissio katsoi, että kyseisten rajoitusten täytäntöönpano on osoitettu varmasti monissa jäsenvaltioissa – jotka muodostavat huomattavan osan yhteismarkkinoista – toimivien jakelijoiden osalta, että JCB Service on suuri yritys, joka on erittäin vahvassa asemassa joillakin rajoitusten vaikutuspiiriin kuuluvilla tuote- ja maantieteellisillä markkinoilla, että se voi tehokkaan kapasiteettinsa ansiosta aiheuttaa toiminnallaan merkittävää haittaa muille tuotantoketjun loppupään yrityksille ja että se omistaa infrastruktuurit, joiden perusteella sen olisi pitänyt havaita, että sen toiminta on vastoin EY 81 artiklaa.

219 Näin ollen komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 251 perustelukappaleessa, että JCB Servicen toteuttamat rikkomiset ovat "erittäin vakavia" ja että niistä on määrättävä vakavuutensa mukaisesti 25 miljoonan euron sakko.

220 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti perustellusti pitämättä virheellisenä komission päätöstä siltä osin kuin siinä määrättiin kyseisistä rikkomisista sakko, joka vastaa "erittäin vakaviksi" luokiteltavia rikkomisia.

221 Siitä puolestaan, että valituksenalaisen tuomion englanninkielisen version 182 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa "vakaviin" eikä "erittäin vakaviin" rikkomisiin, on täsmennettävä, että kyse on pelkästä kirjoitusvirheestä. On nimittäin todettava, että ilmaisu "erittäin vakava" sisältyy valituksenalaisen tuomion kaikkiin muihin kieliversioihin ja että lisäksi ilmaisun "vakava" käyttö on nyt käsiteltävänä olevassa asiassa merkityksentöntä, koska valituksenalaisen tuomion 182 kohdasta ilmenee täysin selvästi, että kyse on suuntaviivojen 1 A kohdassa tarkoitetuista "erittäin vakavista" rikkomisista, jotka oikeuttavat korotetun sakon.

222 Toiseksi JCB Service väittää, että vahvistaessaan rikkomisen kestoksi 10 vuotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi komission tavoin kyseisen keston virheellisesti. JCB Servicen mukaan nimittäin kyseessä olevan lainvastaisen menettelytavan kesto on arvioitava ottamalla huomioon komission virhe, joka sai JCB Servicen perustellusti uskomaan, ettei sen jakeluverkko ollut kilpailusääntöjen vastainen. Kun tällaisessa yhteydessä otetaan huomioon, että lainvastaisen menettelytavan kesto on seikka, jonka perusteella sakkoa voidaan korottaa, riitautettujen menettelytapojen kestoa ei JCB Servicen mukaan pidä katsoa seikaksi, jota voitaisiin käyttää joka tapauksessa perusteettoman sakon korottamiseksi.

223 Tämä argumentti on täysin merkityksetön. On huomattava, että arviointi, jonka komissio teki toteamansa rikkomisen kestosta, koskee ilmoittamatta jätettyjä sopimuksia ja menettelytapoja. Näin ollen JCB Service ei missään tapauksessa voi perustaa väitteitään sopimuksiin, joita ei ilmoitettu oikeuskäytännössä asetettujen muotovaatimusten mukaisesti, riitauttaakseen sen arvioinnin perusteltavuuden, jonka komissio teki rikkomisen kestosta suuntaviivojen perusteella.

224 Tältä osin JCB Service kuitenkin väittää, ettei ole olemassa mitään näyttöä, joka voisi tukea toteamusta, jonka mukaan väitetyt rikkomiset tehtiin 10 vuoden ajanjaksona. JCB Service nimittäin katsoo, että kun otetaan huomioon ne tutkitut asiakirjat, jotka koskevat valituksenalaisessa tuomiossa toteen näytetyiksi katsottua kahta rikkomisen osatekijää ja jotka ovat peräisin vuodelta 1992, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi katsoa rikkomisen alkaneen vuonna 1988 eikä todeta valituksenalaisen tuomion 184 kohdassa, että "komissio on viitannut tosiseikkoihin, jotka liittyvät kahteen toteen näytettyyn rikkomisen osatekijään" ja että "todisteet, jotka on tutkittu aikaisemmin, sisältyvät koko tarkasteltua ajanjaksoa koskevaan asiakirja-aineistoon", ilman, että se todella tutkii näytön.

225 On todettava, että väitteellään JCB Service arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta vain siitä, ettei tämä toista eikä mainitse kaikkea sitä näyttöä, jonka perusteella rikkomisen kesto voitaisiin näyttää toteen. JCB Service ei kuitenkaan osoita, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt valituksenalaisen tuomion 184 kohdassa oikeudellisen virheen, kun se hyväksyi toteamukset, jotka komissio oli tehnyt rikkomisen kestosta. JCB Service nimittäin ei esitä mitään perustelua väitteelle, että komission tästä tekemä arviointi poikkeaa suuntaviivojen 1 B kohdasta. Kyseinen väite on siis hylättävä.

226 Lopuksi JCB Service väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei pitänyt virheellisenä sitä, että komissio ei katsonut tässä asiassa olevan suuntaviivojen 3 kohdassa tarkoitettuja lieventäviä olosuhteita. Ensinnäkin se toteaa, ettei se toteuttanut väitetysti lainvastaisia menettelytapoja tahallisesti, vaan ne olivat komission laiminlyönnin ja huonon hallinnon tulosta. JCB Service väittää myös, ettei se toteuttanut Italiassa sitä lainvastaista menettelytapaa, josta sitä syytetään. Lopuksi JCB Service katsoo, että tämän tuomion 93 kohdassa mainittu 16.5.1995 päivätty tiedote on erityinen lieventävä olosuhde eikä raskauttava olosuhde.

227 Ensimmäisestä väitteestä on huomattava, että JCB Service perustaa päättelynsä siihen, että komission viivyttely JCB Servicen poikkeuslupahakemuksen käsittelyssä vaikutti kilpailusääntöjen rikkomista koskevaan menettelyyn, jonka komissio aloitti ilmoittamatta jätettyjen sopimusten ja menettelytapojen osalta. Näin ollen JCB Service katsoo, että kyseistä seikkaa olisi pidettävä erityisenä lieventävänä olosuhteena päätettäessä sakon lopullisesta määrästä.

228 On todettava, että JCB Service pyrkii uudelleen luomaan menettelyllisen yhteyden ilmoitettujen sopimusten ja ilmoittamatta jätettyjen sopimusten välille riitauttaak-

seen sen komission päätöksen perusteltavuuden, joka koskee määrätyn sakon suuruutta. Tällainen yhteys kuitenkin selvästi puuttuu, joten sillä ei missään tapauksessa voida perustella suuntaviivojen 3 kohdassa tarkoitetun lieventävän olosuhteen olemassaoloa.

229 Toisesta edellä mainitusta väitteestä on palautettava mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, johon myös saman tuomion 117 kohdassa viitataan, että "oli näiden sopimusten toteuttaminen sitten mikä tahansa, EY 81 artiklan 1 kohdassa kielletään jo pelkästään sellaisten lausekkeiden olemassaolo jakelusopimuksissa, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on myynnin rajoittaminen. Ne ovat kilpailun rajoittamista, josta voidaan määrätä seuraamuksia EY 81 artiklan 1 kohdan nojalla, jos ne ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan – – Se, etteivät sopimuspuolet ole panneet täytäntöön yritysten välisen sopimuksen lauseketta, jonka tarkoituksena on rajoittaa kilpailua, ei riitä perusteeksi sille, ettei lauseke kuulu EY 81 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan".

230 Edellä esitetystä seuraa, että toisin kuin JCB Service väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei katsonut valituksenalaisessa tuomiossa, että JCB Service ei ollut toteuttanut lainvastaista menettelytapaa Italiassa. Sitä vastoin se vain mainitsi JCB Servicen väitteet ja teki niistä erilaisen päätelmän. Näin ollen myös tämä toinen JCB Servicen väite on hylättävä.

231 Kolmannesta edellä mainitusta väitteestä on palautettava mieleen, että 16.5.1995 päivätyssä tiedotteessa ilmoitetaan, että rinnakkaistuonnin kielto olisi vastoin komission päätöksiä ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Kyse on siis seikasta, joka osoittaa JCB Servicen olleen tietoinen siitä, että sen menettely oli vastoin EY 81 artiklaa, joten sitä ei voida katsoa erityiseksi lieventäväksi olosuhteeksi.

232 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tehnyt valituksenalaisen tuomion 190 kohdassa oikeudellista virhettä tai arviointivirhettä, kun se hyväksyi komission kannan, jonka mukaan sakon laskemisessa ei ole tarpeen ottaa huomioon erityisiä lieventäviä olosuhteita.

233 Kolmannen valitusperusteen toinen osa on siis hylättävä, ja koko kolmas valitusperuste on hylättävä perusteettomana, ja näin ollen koska yksikään valitusperuste ei ole menestynyt, valituksenalaisen tuomion kumoamiseksi esitetyt vaatimukset on hylättävä.

234 Koska valituksen muut vaatimukset on esitetty siltä varalta, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa valituksenalaisen tuomion, koko päävalitus on hylättävä.

Vastavalitus

235 Komissio väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan tulkinnassa oikeudellisen virheen, kun se sulki sakon laskennasta pois riidanalaisessa päätöksessä kuvatun raskauttavan olosuhteen, nimittäin kostotoimet, jotka JCB Service toteutti sitä jakelijaa vastaan, joka oli rikkonut Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevan jakelusopimuksen 4 artiklaa (kieltoa myydä valtuuttamattomille jälleenmyyjille). Komissio katsoo erityisesti, että kyse ei ollut raskauttavasta olosuhteesta ilmoitetun 4. sopimuslausekkeen perusteella vaan siksi, että taloudelliset seuraamukset vahvistivat kyseisen artiklan rajoittavaa luonnetta.

236 Tämän osalta on palautettava mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 191 kohdassa, että komissio katsoi, että on olemassa raskauttavia olosuhteita, ja piti tällaisina JCB Servicen Gunn JBC:lle 4. sopimuslausekkeen rikkomisesta määräämää taloudellista seuraamusta, jonka komissio luokitteli "kostotoimeksi", ja että komissio korotti tämän vuoksi sakon määrää 864 000 eurolla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös olevan riidatonta, että Gunn JCB menetteli sopimusvelvoitteidensa vastaisesti ja että se oli virheellisesti nostanut suurten kauppojen tukea. Lopuksi se totesi JCB Servicen määränneen seuraamuksen sopimusmääräyksen rikkomisesta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin täsmensi, että ilmoitettuun sopimukseen sisältyvällä lausekkeella on asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan nojalla immuniteetti sakkoja vastaan riippumatta siitä, onko lauseke laillinen vai lainvastainen.

237 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 192 kohdassa, että komissio ei voi laillisesti määrätä sakkoa toiminnasta, joka on luokiteltu raskauttavaksi olosuhteeksi, mutta joka liittyy sääntöjenmukaisesti ilmoitetun sopimuksen lausekkeen soveltamiseen. Komissio ei siis voi korottaa sakon määrää ottaakseen huomioon väitetyt raskauttavat olosuhteet.

238 JCB Servicen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tehnyt oikeudellista virhettä. JCB Service väittää ensinnäkin, että sen yhdeltä jakelijaltaan vaatima korvaus oli seuraamus, joka määrättiin kyseisen lausekkeen täytäntöönpanemiseksi eikä ilmoittamatta jätetyn määräyksen soveltamiseksi. Toiseksi se katsoo, että korvausvaatimus oli myös tarpeen valikoivan jakelusopimuksen pätevyyden varmistamiseksi ja jakelijoiden välisen lainvastaisen syrjinnän välttämiseksi. Lopuksi se väittää komission luokitelleen kyseisen vaatimuksen virheellisesti sellaiseksi "kostotoimeksi", joka on raskauttava olosuhde, koska sakkojen määrän laskennasta annettujen suuntaviivojen mukaan "kostotoimia" ovat "yrityksen muihin yrityksiin kohdistamat" toimet, "joiden tarkoituksena on saada ne noudattamaan päätöksiä laittomista menettelyistä".

239 On palautettava mieleen, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 40 perustelukappaleessa, että "A/B-lomakkeissa, joilla ilmoitettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovelletuista sopimuksista, JCB:tä pyydettiin toimittamaan tietoja sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen sisällöstä, ja erityisesti lomakkeiden II jakson 3 kohdan f alakohdassa siltä kysyttiin 'seuraamuksista, joita voidaan kohdistaa järjestelyyn osallistuviin yrityksiin (sakkorangaistus, erottaminen, toimitusten lopettaminen jne.) '. Molemmissa lomakkeissa kyseiseen kohtaan vastattiin kieltävästi. Vastausta ei annettu huolimattomasti tai mekaanisesti. A/B-lomakkeessa, jolla 30 päivänä kesäkuuta 1973 ilmoitettiin Tanskassa sovelletusta sopimuksesta, todettiin sakkorangaistuksen olevan 250 Englannin puntaa tai kolme kertaa muista lähteistä kuin JCB:ltä ostettujen varaosien hinta".

240 JCB Service ei ole riitauttanut edellä mainittuja toteamuksia nyt vireillä olevassa menettelyssä, eikä se riitauttanut niitä myöskään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Näin ollen on katsottava, että kun otetaan huomioon A/B-lomakkeen II jakson 3 kohdan f alakohdassa annettu kieltävä vastaus kysymykseen seuraamuksista, joita voidaan kohdistaa järjestelyyn osallistuviin yrityksiin Yhdistyneen kuningaskunnan osalta, JCB Service oli ilmoittanut komissiolle, ettei se aikonut määrätä tällaisia seuraamuksia.

241 A/B-lomakkeen edellä mainitussa jaksossa annettu kieltävä vastaus merkitsee näin ollen, että Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneelle jakelijalle määrätyt seuraamukset eivät kuuluneet ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin, joten toisin kuin valituksenalaisen tuomion 191 kohdassa todettiin, kyseisillä seuraamuksilla ei voi olla asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan nojalla immuniteettia sakkoja vastaan.

242 Tästä siis seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 191 ja 192 kohdassa oikeudellisen virheen, kun se katsoi, ettei komissio voi määrätä 864 000 euron suuruista sakkoa toiminnasta, joka on luokiteltu raskauttavaksi olosuhteeksi, ja ettei tämä voi korottaa sakon määrää ottaakseen huomioon väitetyt raskauttavat olosuhteet.

243 Edellä esitetystä seuraa, että vastavalitus on hyväksyttävä valituksenalaisen tuomion 191 ja 192 kohdan sekä sen tuomiolauselman 2 kohdan osalta.

244 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion. Se voi joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Koska asia on ratkaisukelpoinen, JCB Servicelle määrättävän sakon määrästä on päätettävä lopullisesti, ja täksi määräksi on vahvistettava 30 864 000 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

245 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos valitus on perusteeton tai jos valitus on perusteltu ja yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, se päättää oikeudenkäyntikuluista. Kyseisen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa, jota sovelletaan valitukseen saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

246 Koska komissio on vaatinut JCB Servicen velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan päävalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Koska komissio on vaatinut JCB Servicen velvoittamista korvaamaan vastavalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan myös vastavalituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Euroopan yhteisöjen komission vastavalitus hyväksytään.

3) Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-67/01, JCB Service vastaan komissio, 13.1.2004 antaman tuomion tuomiolauselman 2 kohta kumotaan.

4) EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia COMP. F.1/35.918 – JCB) 21.12.2000 tehdyn komission päätöksen 2002/190/EY 4 artiklan mukaisesti JCB Servicelle määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 30 864 000 euroa.

5) JCB Service vastaa kaikista tässä oikeusasteessa aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Allekirjoitukset